

Z OBECNÍHO ÚŘADU

Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 24. 11. 2005

Upravená verze z důvodů dodržení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Vypuštěné údaje o soukromých osobách a přílohy jsou v plném znění k nahlédnutí oprávněným osobám (občané Budišova a vlastníci nemovitostí na budišovském katastru) na Obecním úřadě Budišov.

Zastupitelstvo obce:

bere na vědomí:

- zprávu p. Piňose o postupu prací na inv. akcích,
- vypovězení smlouvy o nájmu nebytových prostor uzavřené ke dni 30.12.2002 – nájem končí ke dni 31. 10. 2005,
- výpověď nájemní smlouvy k 1. 1. 2006, prostor bude předán po vzájemné dohodě,
- výroční zprávu o činnosti ZŠ Budišov ve školním roce 2004/2005,
- žádost o přidělení obecního bytu,
- návrh p. Širokého (člena památkové komise) na přerušení stavebních prací na zahradním domku,
- žádosti o zaměstnání v domě s pečovatelskou službou,
- žádost o přijetí do pracovního poměru,
- vyzoomění o zápisu práv do katastru nemovitostí záznamem na základě prohlášení obce o vlastnictví podle zák. 172/1991 Sb. Jedná se o parcely: 363, 1960/1,2579/2, 4427, 4437,4442, 4434/2, 4434/3, 4434/5, 4434/6, 4434/8, 4434/9, 4434/10, 4434/4, 4421, 4424 vše v k.ú. Budišov,
- problém přemnožení potkanů na Jazírku,
- žádost o odkoupení obecního pozemku p.č. 4529/6,
- žádost o provedení deratizace na Jazírku,

schvaluje:

- prodej pozemků p.č. 4385, 4360/6, 4360/7, 3524/73,
- postup technických služeb Budišov, s.r.o. při opravě obecních bytů na základě stížnosti nájemníků,
- postup Ing. Toufara při založení MAS + LEADER ČR, jeho zvolení předsedou a zvolení p. Řehořkové účetní sdružení MAS. Zakládajícími členy MAS je mikroregion Horácko zastoupený Ing. Toufarem a BONO PUBLICO, o.p.s., zastoupená p. Piňosem,
- příspěvek ve výši 4,- Kč na obyvatele pro MAS o.p.s.,
- dotaci Sokolu Budišov ve výši 125 000,- na osvětlení víceúčelového hřiště,
- rozpočtové úpravy obce Budišov ke dni 24. 11. 2005 podle přiloženého seznamu,
- rozpočtové provizorium roku 2006 podle přiloženého rozpisu. Provizorní rozpočet je vyrovnaný,
- postup a organizační zabezpečení inventarizace hospodářských prostředků obecního úřadu v Budišově. S tímto programem budou seznámeni všichni členové dílčích komisí a hlavní inventarizační komise,
- ustanovení inventarizačních komisí,
- příspěvek pro ČSŽ Budišov na mikulášskou nadílku ve výši 3000 Kč,

- příspěvek na činnost junáckých oddílů střediska Budišov na provoz klubovny ve výši 3000 Kč,
  - žádost o pronájem veřejného prostranství při poutích v Budišově v roce 2006,
  - žádost o pronájem nebytových prostor,
  - postup Ing. Dokulila v kauze pozemek p. Štíchové a jeho zařazení do územního plánu obce,
  - půjčku ve výši 682 000 Kč, která bude použita jako investiční příspěvek mikroregionu Horácko,
  - žádost o pronájem nebytového prostoru pro provozování masérské činnosti od 1. 1. 2006 za stejných podmínek jako u ukončené nájemní smlouvy,
  - prodej pozemku p.č. 3548/11 v k.ú. Budišov, na kterém bude v roce 2005 kolaudována stavba sportovně-tělovýchovného zařízení DTJ Nové Město na Moravě. Tento prodej bude realizován podle přiložené kupní smlouvy,
  - novou smlouvu se společností EKO-KOM a.s., která navazuje na předchozí smlouvu o zajištění zpětného odběru a recyklaci odpadů z obalů, včetně dodatku č. 1,
  - postup při vyřizování připomínek občanů k územnímu plánu – žádosti o zařazení pozemků do různých zón,
- ukládá:
- seznámit žadatele s rozhodnutím zastupitelstva neprodat pozemek p.č. 4541/2 v k. ú. Budišov,
  - odpovídá starosta, termín do 30. 1. 2005,
  - svolat valnou hromadu BONA PUBLICA o.p.s. v souvislosti s příslibem dotací z programu SROP 2.1 na obnovu památkově chráněných objektů za účelem rozvoje turismu na Třebíčsku,
  - odpovídá starosta, termín do 30. 11. 2005
  - v souvislosti se žádostí p. Tomšíka o odkoupení pozemku p.č. 3524/73 vyměřit část této parcely a p. Tomšíkovi odprodat,
  - odpovídá Ing. Dokulil, p. Matoušek, starosta, termín do 31. 1. 2006,
  - pozvat žadatele k projednání jejich sousedských problémů na příští jednání zastupitelstva,
  - odpovídá starosta, termín příští jednání zastupitelstva,
  - dořešit umístění plánované stavby ČOV v souvislosti se žádostí majitelů nemovitostí o posunutí stavby do větší vzdálenosti od obydleného prostoru oproti záměru projektanta,
  - odpovídá starosta, p. Matoušek, termín 31. 12. 2005,
  - projednat s majiteli pozemků mezi zámeckým parkem a Věterákem prodloužení platnosti smluv o budoucích smlouvách do 30. 10. 2006,
  - odpovídá starosta, p. Piňos, Ing. Toufar, termín 30. 11. 2005,
  - provést aktuální evidenci pozemků v majetku obce,
  - odpovídá Ing. Dokulil, p. Váňová, termín 31. 1. 2006,
  - připravit návrh na řešení přístupové cesty k parcele 1558 a ostatním, které jsou v návrhu územního plánu určeny k výstavbě domů,
  - odpovídá starosta, Ing. Dokulil, termín 31. 1. 2006.

Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 16. 2. 2006

Upravená verze z důvodů dodržení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Vypuštěné údaje o soukromých osobách a přílohy jsou v plném znění k nahlédnutí oprávněným osobám (občané Budišova a vlastníci nemovitostí na budišovském katastru) na Obecním úřadě Budišov.

Zastupitelstvo obce:

bere na vědomí:

- zprávu o postupu prací na investičních akcích Obce Budišov,
- žádosti o přijetí do pracovního poměru v rámci projektu Bono Publico,
- žádost. o přijetí do pracovního poměru v rámci projektu centrální kuchyně ZŠ Budišov nebo DPS,
- žádost o zaměstnání v rámci aktivit obecního úřadu,
- žádost o sezónní práci v rámci projektu Bono Publico,
- žádost o přijetí do pracovního poměru,
- žádost o umožnění provozování živnosti manikúra, pedikúra v DPS,
- žádost o přijetí do pracovního poměru v DPS,
- žádost o koupi nevyužitých strojů v základní škole Budišov (protahovačka, spodní fréza a srovnávačka),
- vyhodnocení bezpečnostní situace v obci Budišov za rok 2005,
- ukončení nájmu v prostorách zámku Budišov pro Ateliér Habitat s.r.o., nám. Českého ráje 25, 511 01 Turnov k datu 28.02.2006,

schvaluje:

- záměr investičních akcí v roce 2006 s využitím dotací na dokončení stavby kuchyně s jidelnou a rekonstrukci veřejného osvětlení Obce Budišov,
- rozpočtové úpravy realizované do 31. 12. 2005,
- rozpočet Obce Budišov pro rok 2006 jako vyrovnaný, příjmy 10 748 300 Kč, výdaje 10 748 300 Kč,
- výměnu pozemků mezi ZD Budišov a obcí Budišov dle přiloženého návrhu,
- záměr prodeje bytu č. 5 v domě Budišov 105, který je majetkem obce,
- dohodu mezi Obcí Budišov a a.s. Rybářství Velké Meziříčí, Zámecká 25, o převodu par. č. 4427, 4437 a 4442, které byly zapsány dne 20.4.2005 notářským zápisem jako majetek obce, na základě této dohody přecházejí tyto parcely zpětně do majetku Rybářství a. s.,
- souhlasné prohlášení mezi Pozemkovým fondem ČR se sídlem Praha 3, Husinecká 1024/11a a Obcí Budišov, že pozemky p.č. 4421 a 4424 nejsou historickým majetkem obce,
- dohodu mezi úřadem práce a obcí Budišov o poskytnutí příspěvku na vytvoření pracovních příležitostí v rámci veřejně prospěšných prací. Celkem 4 pracovní místa,
- návrh příplatků za vedení a osobní příplatek pro ředitele ZŠ a ředitelku MŠ pro rok 2006,
- nájemné za byt o výměře 60 m² ve výši 26 Kč/m²,
- poskytnutí příspěvku na organizační zajištění ZO ČS včelařů ve výši 3 000 Kč na rok 2006,
- pronájem sociálních bytů, podmínkou pro přidělení bytu bude podpis nájemní smlouvy, kde budou stanoveny podmínky pro získání tohoto bytu,

- pronájem bytů v nově budovaném domě s pečovatelskou službou. Podmínkou pro přidělení bytu bude podpis nájemní smlouvy, kde budou stanoveny podmínky pro získání tohoto bytu,

- výběrovou komisi na obsazení pracovního místa v domě s pečovatelskou službou ve složení: starosta, místostarostové a p. Pavlíček,

- neschvaluje záměr firmy GEOSERVIS, spol. s.r.o., Barvičova 45, Brno na výstavbu základové stanice mobilní sítě společnosti Oscar Vodafone a. s. na parcele 2583/1 v k. ú. Budišov,

ukládá:

- dopracovat aktuální evidenci majetku obce,

odpovídá: Ing. Dokulil, p. Váňová, termín: 28. 2. 2006,

- realizovat prodej pozemku p.č. 4360/6 o výměře 46 m², parcela č. 4360/7 o výměře 16 m² a parcela č. 4385/5 o výměře 395 m² v oblasti Pyšelák,,

odpovídá: p. Piňos, p. Váňová, termín: 15. 3. 2006,

- připravit smlouvu na odkup pozemku od p. Ondráčka pro zajištění přístupové cesty k p. č. 1558,

odpovídá: p. Matoušek, p. Váňová termín: 15. 3. 2006,

- zpracovat povodňový plán Obce Budišov,

odpovídá: p. Pěťa, p. Váňová, termín: 30. 3. 2006.

Bude dětské hřiště v Budišově?

Při příchodu k víceúčelovému hřišti s tenisovými kurty je prostranství zarostlé stromy a keři se zbytky prolézačky a houpaček. Tam by bylo velice vhodné místo pro dětské hřiště. Keře a stromy by se daly využít jako přírodní prolézačky a při doplnění pískovištěm, lavičkami a dalšími atributy dětského hřiště by mohl vzniknout příhodný kout pro ratolesti těch, kteří provozují různé sporty na novém hřišti, i pro ostatní budišovské děti.

Obec v současné době při množství jí budovaných staveb už nemá tolik prostředků, kolik by zasloužilo skutečně atraktivní dětské hřiště.

Zastupitelstvo obce prostřednictvím místostarostů Piňose a Dokulila připravilo jisté řešení vcelku nezávislé na množství finanční hotovosti (třebaže něco málo do začátku bude třeba). Některé atrakce musí pro dodržení bezpečnostních předpisů postavit odborná firma, ale mnoho lze vybudovat svépomocí. Něco vytvoří Technické služby Budišov, pomohou i Sokol a Junák. Na zmíněné pískoviště a prolézačky je zajištěna firma (sdružení Rozmarýn), která s tím má nemalé zkušenosti a disponuje i potřebným atestem. Ta bude hlídat i průběh dalších prací, takže bychom s bezpečností neměli mít problémy. Atrakcí bude tolik, pro kolik se podaří zajistit financování. Ty se potom mohou podle dalších možností obce doplňovat, až vznikne skutečně luxusní kout dětské zábavy.

Rozpočet 2006

Příjmy

§	Položka	Popis	MD	Dal
	1111	Daň z příjmů fyz. osob ze z. č.	1 700 000	
	1112	Daň z příjmů fyz. osob ze SVČ	530 000	
	1113	Daň z příjmů fyz. osob z kapit. výnos	87 300	
	1121	Daň z příjmů právnických osob	1 842 000	
	1211	Daň z přidané hodnoty	2 930 000	
	1331	Poplatky za vypouštění odpadn. vod do vod	8 000	
	1332	Poplatky za znečišťování ovzduší	10 000	
	1341	Poplatek ze psů	12 000	
	1343	Poplatek za užívání veřejného prostranství	60 000	
	1361	Správní poplatky	100 000	
	1511	Daň z nemovitostí	600 000	
	2460	Splátky půjčených prostředků od obyv.	42 000	
	4112	Neinvestiční přijaté dotace ze SR	927 600	
1032	2111	Příjmy z poskytování služeb a výrobků (les)	360 000	
2310	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (pit.voda)	37 000	
2321	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (stočné)	38 000	
3314	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (knihovna)	5 100	
3349	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (Zpravodaj)	17 300	
3511	2132	Příjmy z pronájmu ost.nem.a jejich č. (doktoři)	130 000	
3612	2132	Příjmy z pronájmu ost.nem.a jejich č. (byty)	600 000	
3613	2132	Příjmy z pronájmu ost.nem. (nebytové prostory)	400 000	
3639	2131	Příjmy z pronájmu pozemků	2 000	
3639	2132	Příjmy z pronájmu ost. nem. (ostatní nájmy)	30 000	
3639	2133	Příjmy z pronájmu movitých věcí (T.S.)	198 000	
3722	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (svoz odpadu)	50 000	
6171	2111	Příjmy z poskytování služeb a výr. (hlášení MR)	8 000	
6310	2141	Příjmy z úroků (část)	24 000	
6409	2329	Ostatní činnosti j.n.		
Příjmy celkem			10 748 300	

Výdaje

§	Položka	Popis	MD	Dal
2221	5193	Výdaje na dopravní územní obslužnost		34 000
2310	5329	Ostatní neinvestiční dotace veř. rozp. úz.úr.		11 700
2310	6349	Ostatní investiční dotace veř. rozpočtům územ.		1 383 000
2321	5169	Nákup ostatních služeb/odvádění a čištění odp. vod/		50 000
2334	5164	Nájemné (Kundelák)		1 000
3111	5331	Neinvestiční příspěvky zřízeným příspěvk. (MŠ)		500 000
3113	5331	Neinvestiční příspěvky zřízeným příspěvk. (ZŠ)		1 400 000
3314		Knihovna		
	5021	Ostatní osobní výdaje		5 000
	5136	Knihy, učební pomůcky a tisk		11 000
	5139	Materiál j.n.		2 000
	5162	Služby telekomunikací a radiokom.		18 000
	5173	Cestovné		700
3319		Ostatní záležitosti kultury		
	5021	Ostatní osobní výdaje		3 000
	5136	Knihy, učební pomůcky a tisk		3 000
	5139	Nákup materiálu j.n.		6 000
3349		Ostatní záležitosti sdělovacích prostředků (Zpravodaj)		
	5169	Nákup ostatních služeb		48 000
	5173	Cestovné		1 000
3399	5139	Ostatní zál. kultury (SPOZ)		10 000
3511	5154	Elektrická energie (Zdravotní středisko)		30 000
3612	5141	Úroky vlastní (úvěr ČMHB – byty)		250 000
3612	5151	Studená voda (byty 110,111,105)		20 000
3631	5171	Opravy a udržování (Veřejné osvětlení)		50 000
3633	5141	Úroky vlastní (úvěr Č. spoř., plynofikace)		160 000
3633	5163	Služby peněžních ústavů		3 000
3639		Komunální služby a územní rozvoj j.n.		
	5151	Studená voda		10 000
	5154	Elektrická energie		500
	5166	Konzultační, poradenské a právní služby		10 000
	5169	Nákup ostatních služeb		100 000
3722	5169	Nákup ostatních služeb (Sběr a svoz komun. odp.)		400 000
5512		Požární ochrana- dobrovolná část		
	5139	Nákup materiálu j.n.		10 000
	5151	Studená voda		6 000

	5154	Elektrická energie	11 000
	5156	Pohonné hmoty a maziva	5 000
	5162	Služby telekomunikací a radiokom.	3 000
	5167	Služby školení a vzdělávání	5 000
	5171	Opravy a udržování	5 000
6112		Zastupitelstva obcí	
	5023	Plat členů zastupitelstev obcí a krajů	270 000
	5162	Služby telekomunikací a radiokom. (zastup.)	9 400
6171		Činnost místní správy	
	5011	Platy zaměstnanců v prac. pom.	1 200 000
	5031	Povinné poj. na soc.zab. a přisp.na st. pol.z.	350 000
	5032	Povinné poj na veřejné zdravotní pojištění	111 000
	5038	Ostatní povinné pojistné hrazené zaměstnavat.	6 000
	5136	Knihy, učební pomůcky a tisk	20 000
	5139	Nákup materiálu j.n.	40 000
	5152	Teplo	25 000
	5161	Služby pošt	60 000
	5162	Služby telekomunikací a radiokom.	100 000
	5163	Služby peněžních ústavů	60 000
	5166	Konzultační, poradenské a právní služby	50 000
	5167	Služby školení a vzdělávání	8 000
	5169	Nákup ostatních služeb	80 000
	5171	Opravy a udržování	30 000
	5173	Cestovné	4 000
	5175	Pohoštění	10 000
	5361	Nákup kolků	5 000
	5362	Platby daní a poplatků	15 000
6310	5163	Služby peněžních ústavů	20 000
6409	5909	Ostatní činnosti j.n.	3 709 000
Výdaje celkem			10 748 300

Každý jen tu svou...

Už máme zase před parlamentními volbami. Rozhodujeme se – půjdeme, nepůjdeme? Až tak moc spokojených s politickou kulturou nás asi není. Až tak moc ochotných jít k volbám nás taky nebude. Až tak moc přesvědčených o tom, že určitá strana je ta nejlepší, se nás nenajde. Klasik sice píše, že *každý jen tu svou má za jedinou*, ale o šest slov dále dodává: *Až přijdou časy, kdy ho ošídí...*

Co s tím???

Nejdříve je třeba zavrhnout možnost, že bychom k volbám vůbec nešli. Demokratický systém je velmi zranitelný, ale alternativou k němu jsou jen různé formy totality. Vzhledem k dějinným zkušenostem našeho národa už asi žádnou totalitu nechceme. Je pravdou, že většina nemusí mít vždy pravdu, pokud se jedná o to, co potřebujeme. Ale největší zranitelnost demokracie spočívá v možnosti vítězství ve volbách někoho, koho většina vůbec nechce. V tom případě už ani žádnou pravdu hledat nelze. Může se to však velice lehce stát, pokud k volbám přijde jen nízké procento občanů. Právě ti, kterým se pořád něco nelíbí, by měli k volbám jít. Když vyhraje ten, koho jsme volili, můžeme ho kritizovat, když nebude plnit naše představy o plnění jeho programu. Když vyhraje ten, koho jsme nevolili, můžeme ho kritizovat pořád. Když jsme nevolili nikoho, vzdali jsme se tím práva mluvit do politiky, takže můžeme akorát držet hubu a krok. A to by se někomu velmi hodilo. Většina z nás ale na držení huby moc není.

Proto půjdeme k volbám všichni, na každém z nás záleží!!!

No, a koho vybrat? Někteří z nás mají jasno. Těm radit netřeba. Někteří z nás nejsou rozhodnutí. Těm radit nelze. Pouze jim možno doporučit, aby dobře vybírali na základě volebních programů. Ne podle hezkých frází a slibů, aby to nedopadlo, jak výše uvedeno, ale vybírat podle zdravého rozumu toho, kdo nám nabídne reálné a rozumné možnosti dalšího politického vývoje.

Není úkolem Budišovského zpravodaje, aby poskytoval místo pro volební agitaci, takže se na tomto místě nedozvíte, která strana je nejlepší. Podle volebních agitací je nejlepší každá strana. Budišovským ale zdravý rozum nechybí, takže si jistě optimisté vyberou to nejlepší, pesimisté to nejméně špatné.

Ale neměl by být budišovský volič, kterého komise neuvidí...

ZPRÁVY

Stromy v okolí školy

V měsících říjnu a listopadu 2005 naše třídy 7. třídy pracovaly na projektu „Stromy v okolí školy“. Každý žák dostal za úkol vypracovat jeden strom buď ze školního okolí, či zámeckého parku. Museli jsme si najít různé informace o zadaném stromu, obrázky (habitus, plod a kůra) atd.. Po posbírání veškerého materiálu jsme se pustili do zpracovávání projektu.

Psalo se, kreslilo se, a nakonec jsme naše výtvořiny zarámovali. Všechny naše stromy si můžete prohlédnout na chodbě druhého stupně ZŠ. Časté pochvaly svědčí o tom, že se naše snažení vyplatilo!

Kristýna Eichlerová, Barbora Pavlatovská

Třídění odpadu

Sedmé třídy ZŠ Budišov pracovaly v podzimních měsících roku 2005 na projektech o třídění odpadu. Vypracovali jsme projekty o plastech, papíru, sklu a organickém odpadu. Až jsme projekty dodělali, předváděli jsme je 1.–5. třídě, snažili jsme se je tím poučit – např., že do papíru nepatří papír mastný nebo s lesklou folií. Projekty poté visely na chodbě, aby si je mohl každý prohlédnout a přečíst.

Doufáme, že nejen my, ale i všichni ostatní, budeme správně třídít odpad.

Kateřina Rauscherová, Energetický audit

Vernisáž: Afrika v kresbách dětí

Základní škola Budišov ve spolupráci se Společností přátel Afriky Brno (SPA) a pod osobní záštitou místostarosty Petra Piňose uspořádala dne 10. prosince 2005 vernisáž kreseb žáků ZŠ na téma „Afrika snů a skutečností“. Vybrané práce s motivy, ovlivněnými krajinou i životem v Africe, byly pro veřejnost vystaveny v obřadní síni Obecního úřadu Budišov. Bílé stěny sálu se pokryly černobílými kresbami tuší i uhlem a dalšími technikami, v sále nebylo k hnutí, a co zvláště oceňují, že s dětmi se přišli z jejich výtvořin potěšit i rodiče!

Výstavu slavnostně otevřel pan místostarosta Petr Piňos. Mimo jiné řekl, že radnice vždy bude v rámci svých možností podporovat volnočasové aktivity mladé generace a že je rád, když poprvé může otvírat vernisáž skupiny „budišovských malířů“. Předseda SPA přivezl brněnské černoušky, původem z Mali a Angoly, taky trochu řečnil a poučoval, jak už to má ve zvyku. Hlavně nabádal přítomné školáky, aby si vážili toho, že mohou chodit do školy, což v Africe zas tak běžné není. Proto SPA Brno každoročně vybere peníze a těmi zaplatí školné malé černé holčičce Dianě z Keni (dokumentoval její foto), na dálku adoptovanému dítěti. To je bohužel ta smutná tvář Afriky. Zaplněným sálem se místo obvyklého svatebního pochodu nesly pravého afrického bubnování v podání Kandiho z Angoly (ten přivezl i svého syna).

Paní učitelka Smrčková vernisáž krásně uváděla, ocenila přístup učitelů školy i podporu OÚ a SPA a poděkovala všem žákům, kteří vytvořili skutečně zajímavé práce.

Pak moderovala předávání cen, Karel Pavlíček a místostarosta Ladislav Dokulil to fotili a děti se při tom dobře bavily.

Všichni ocenění kreslíři, holky i kluci, od prvňáčků až po ty nejstarší, si mohli vybrat dárek a tím se sami „ocenit“ vlastní volbou z množiny cen, dovezených až z Afriky – dřevěné sošky, obrázky i kožené náhrdelníky a náramky (určitě kouzelné) z kůže antilopy s bílými lasturkami kauri, dřívějším africkým platidlem. Na každého se dostalo něco z toho, co vyrobili zruční řemeslníci z toho obrovského černého kontinentu.

Ing. Tesař předal řediteli ZŠ panu magistru Konečnému šek na financování zájezdu žáků jeho školy na celodenní výlet do ZOO Brno na již IV. tradiční Den Afriky v ZOO Brno, který je naplánován na den 3. 6. 2006.

Chcete vědět, co mě osobně tam nejvíce zaujalo? Přátelská a vstřícná atmosféra, výborné obrázky (vezmu je na další naše výstavky), hezké řeči i pohostění od OÚ a dar od prodejny Centrum pana Šabatského. To jsem ale očekával, vždyť přece Budišov je i moje obec! Ale nejvíc ze všeho mě překvapila ta nebojácná a tvořivá mladá generace dětí, na které tak často nadáváme, ale které jen nečinně nelenoší u televize či neposedávají u stánku na Václaváku, ale jsou schopní se zamyslet nad tématem, prostudovat je a pak výtvarně dopracovat do překrásných obrázků. Samozřejmě díky dobrému vedení svých učitelů... Já bych to tak určitě neuměl!

I brněnští černoušci, po dobrém pozdním obědě v restauraci Sport, odjížděli spokojení z vřelého přijetí (pohrdli mnou nabízeným a oblíbeným Budišovským řízkem, ale pochutnali si na držťkové a guláši).

Bylo to skutečně krásné sobotní multikulturní odpoledne... díky všem, kdo se o to zasloužili. A já věřím, že nebylo poslední...

*Za organizátory akce
Ing. Rostislav Tesař, Předseda
Společnosti přátel Afriky Brno*

Úspora energie

Závěrem loňského roku se budišovská škola zúčastnila okresní soutěže s názvem *Úspora energie na naší škole*. Dvanáct žáků devátého ročníku se aktivně zapojilo do zjišťování spotřeby energie. Na základě výpočtů a získaných poznatků vypracovali energetický audit. S touto prací se prezentovali ve Velkém Meziříčí, kde mezi zúčastněnými školami obsadili druhé místo. Součástí ohodnocení byla i finanční částka 7000 Kč, která je určena na realizaci některého z navrhovaných úsporných opatření. Další informace je možné shlédnout na internetových stránkách naší školy.

Milan Procházka

Jaroslav Chyba
Kristýna Janová
Barbora Klusáčková
Jiří Marek
Karel Plecítý
Jakub Procházka
Michaela Rauscherová
Zdeněk Sedláček
Pavla Stará
Veronika Tůmová
Petra Vítová
Andrea Vlčková

Tříkrálová sbírka

Již pošesté proběhla 7. ledna v budišovské farnosti Tříkrálová sbírka.

Obec	Kč	na obyv.
Budišov	22 687	19,42
Hodov	9 980	33,83
Nárameč	7 370	20,76
Studnice	6 520	44,05
Kamenná	6 603	24,48
Rohy	2 957	22,75
Farnost	56 117	24,19
Kojatín	3 270	40,37
Valdíkov	2 126	21,92
Celkem	61 513	24,62

Biologická olympiáda

Dne 23.ledna 2006 proběhlo na naší škole školní kolo biologické olympiády. Pod vedením p. uč. Jany Janové se snažilo 9 soutěžících z 8. a 9. tříd probojovat na první tři pozice.

Soutěžící museli projít třemi částmi této soutěže:

1. část- test
2. praktická část- důkaz vápníku v organických látkách
3. část- poznávačka rostlin a živočichů

Nejúspěšnější zátkyní se stala Petra Vítová, na druhém místě skončily Jitka Válková a Hana Hospůdková a na třetím místě Kristýna Janová.

Všechny postupující se mohou těšit na okresní kolo v Třebíči.

Kristýna Janová 9.B

Ostrůvek

Velice rádi jezdíme naší místní lokálkou do Velkého Meziříčí do Střediska ekologické výchovy Ostrůvek. Dne 1. 2. 2006 (den po pololetním vysvědčení) jsme se sem opět vypravili. Tentokrát zde na nás čekal pan řezbář, který nám ukázal spoustu zajímavých a zároveň jednoduchých hraček a hudebních nástrojů.

Na závěr jsme si všichni vyřezali z borové kůry přívěsek na kožený řemínek.

Třída 7.B

Země s vůní vanilky a skořice

V loňském roce se v ZŠ Budišov konal orientální den a v závěru roku pak na obecním úřadě vernisáž obrázků, inspirovaných Afrikou. Účast dětí i úspěch vernisáže ukázaly zájem o takové výchovně-vzdělávací činnosti, takže v nich bude škola pokračovat i letos.

Už teď žáci i učitelé připravují další ukázkou svých výtvarných dovedností: Malují obrázky s tématem Orientu a arabských zemí, které budou nejprve představeny budišovské kulturní veřejnosti na vernisáži na obecním úřadě dne **20. 5. 2006 ve 14.30** hodin a potom zaslány do Prahy na celostátní soutěž, kterou vypsala Společnost česko-arabská.

Pod záštitou místostarosty Petra Piňose, za finanční podpory obecního úřadu a brněnské pobočky této společnosti, ale především iniciativního vedení ZŠ, budou opět představeny i odměněny práce dětí všech věkových kategorií. Věříme, že to bude další pěkná akce, jak pro mladé, tak i pro jejich rodiče. Tak nezapomeňte a zapište si tu květnovou sobotu do kalendáře a hlavně – udělejte si čas na nová poznávání...

*Za organizátory akce
Jana Smrčková, Ing. Rostislav Tesař*

Epigram 2006

Redakci Budišovského zpravodaje došla pozvánka na autorskou soutěž Epigram 2006, jež vyhláší Regionální sdružení Syndikátu novinářů Vysočina v Havlíčkově Brodě. Zadání soutěže: Epigram – krátká veršovaná forma s vtipnou, trefnou pointou.

Každý autor může soutěž obeslat maximálně patnácti nepublikovanými epigramy. Zasláné práce budou hodnoceny ve třech kategoriích, a to autorů do 20, 50 a nad 50 let. Z každé kategorie bude ohodnoceno deset nejlepších autorů finančními a věcnými cenami.

Do soutěže budou zahrnuty epigramy dodané organizátorům nejpozději **do 7. 7. 2006** na elektronickou adresu: **syndikat.vysocina@volny.cz**, nebo prostřednictvím běžné pošty na adresu Klub novinářů Brixen, Humpolecká 648, 580 01 Havlíčkův Brod, nebo Regionální sdružení Syndikátu novinářů Vysočina, 580 01 Havlíčkův Brod.

Mediálními partnery jsou regionální periodika Cesta Vysočiny a Jihlavské listy.

Z KULTURY

Jak jsme připravovali divadlo

První víkend v září loňského roku jsme se opět sešli v sále ZŠ Budišov a před námi byla otázka hrát, nebo nehrát tuto sezónu. Stavba nové kuchyně a jídelny zasáhne do prostor sálu a pak bychom těžko mohli na staveništi dokončit přípravu divadelního představení. Nehledě k tomu, že jsme letos zvolili hru, která je úplně jiná než předchozí kus. Z bláznivých komedií rovnou do romantiky. Doba představení je téměř dvojnásobná než loni, i písniček je víc a je jich hodně sólových a duetů doplněných sborem. Hudební režisér si tentokrát užil a i režisérka měla letos více práce, nastudovat s herci, jak si představuje ztvárnění rolí a choreografii tanečních kreací. Někteří herci zase měli problémy s romantikou a jinými nástrahami, které si na ně autoři hry nebo režisérka vymysleli. Zvukař a osvětlovač měl i v této hře co dělat, aby zvuky i osvětlení byly přesně tak, jak si připravil. Za doprovodu stavařských prací, prachu a jiných potíží se nám podařilo divadelní hru připravit. Teď zbývalo rozhodnout, kde se bude hrát premiéra.

Bývali bychom raději hráli doma, ale bohužel sál nebyl v pořádku natolik, abychom zde mohli hrát. Obecní úřad Budišov nám vyšel vstříc tím, že nám přislíbil zaplacení dopravy diváků i nás do sálu v některé okolní obci. Tou vybranou se stal Rudíkov. Protože kdykoliv jsme tam hráli, setkali jsme se vždy s pochopením a vstřícností. Také letos nám vyšli v Rudíkově vstříc. Obecní úřad Rudíkov nám ochotně propůjčil Sokolovnu a po odehraných představeních nám bylo řečeno, že poskytnutí sálu bylo sponzorským darem Obecního úřadu Rudíkov.

Tímto článkem bychom chtěli poděkovat těmto našim sponzorům, bez nich by totiž letošní premiéra nebyla. Také děkujeme vám divákům, že jste za námi přijeli a krásně nám zatleskali. Věříme, že příští premiéra bude opět v našem sále, který bude opravený a lepší než byl dosud.

Jarmila Ujčíková st.

Budišovští ochotníci v Rudíkově

V televizi nový pořad Udělám cokoliv, v Rudíkově budišovští ochotníci.

To byl stav v sobotu 7. ledna 2006. Od 18 hodin museli divadelníci z Budišova vztít zavděk sálem rudíkovské sokolovny, protože rekonstrukce budišovského sálu v rámci přístavby školní jídelny podobnou kratochvíli neumožňuje. Ale silnice od Budišova nezela prázdnotou. Myslím, že i nemálo Rudíkováků dalo přednost divadelnímu představení před bednou.

A nebylo čeho litovat. Nepřiliš známá hra Ostrov milování umožňovala rozvinout herecké umění místy až k téměř profesionálním výkonům. Provedení písní Jarky Mottla a spoluautorů, jež mnozí diváci znali, bylo velmi působivé. Zvládnutí tří hodin náročného textu s množstvím písní se zdá neuvěřitelné. Maximalistická režie udělala z díla dobrou zábavu s vynikajícími výkony herců, které Budišovu mohou všude závidět.

Naši ochotníci také udělali cokoliv, aby nás pobavili. Stálo to leckdy i kalhoty, jako u představitelů Prospera a Hardecka, Van Trok je zase vyměnil za sukně, škoda jen, že na velmi krátký okamžik, takže jsme se nestihli dostatečně kochat. Cortez pak diváky dosti „ohřál“, v jeho případě jsme se kochat mohli.

Celkové hodnocení: bavili jsme se. Kdo při tom nebyl, měl další možnost v neděli 8. ledna v 16 hodin. Kdo nevyužil ani tu, měl smůlu. Ale další představení následovala, v dubnu bude ještě 2. v 16 v Třebíči, 8. v 18 ve Velkém Meziříčí, 22. v 18 ve Velké Bíteši. Zkontrolujte si technický stav přibližovadel.

A co jsme to vlastně viděli:

Karel Melíšek, Jaroslav Mottl, Josef Stelibský – OSTROV MILOVÁNÍ

Režie Zdeňka Maloušková, hudební režie Tomáš Rohovský, text sledovaly Ivana Štolová a Zdeňka Jičínská.

Osoby a obsazení:

Prosper Golden – Drahomír Maloušek, Elisa – Drahomira Maloušková, Sylvie – Vlasta Vrbová, Karolína – Petra Jurová, Waldemar Botrys – Tomáš Rohovský, Kapitán Van Trok – Jiří Švaříček, Sven Hansen – Drahoslav Menčík, Rádža z Inšnapuru – Jiří Kazda, Patricie Van Troková – Marie Tesařová, Hardeck – Jarmila Ujčíková, Balbino – Tomáš Klišťinec, Cortez + barman – Lukáš Jura, Petit – Jiří Doležal, domorodec – Jiří Rybníček, Lolita – Milada Suchánková, Marlen – Petra Robotková, lodní personál + stewardky + domorodci + tanečnice – Karolína Maloušková, Nikola Tesařová, Pavla Stará, Aneta Doležalová.

Ladislav Dokulil

Z HISTORIE

„Matěj“ a ty ostatní – díl II

Po odevzdání zvonů k válečným účelům byla snaha co nejrychleji chybějící zvony nahradit. V prosinci roku 1918 byly koupeny od Jana Pujmana v Novém Ransku v Čechách zvony železné. Pro Studnice koupil zvon na zvonici za 163,- K p. Jakub Homola, rolník ze Studnic, pro Budišov pozdvihovánek za 230,- K p. Julius Pospíšil, obchodník a otec chudých v Budišově a pro Hodov zakoupila zvon v hodnotě 163,- K obec sama.

Roku 1919 byl koupen zvon za 163,- K pro obec Mihoukovice. V tomto roce se nového zvonu za 163,- K dočkaly i Klementice (13,- K sbírka, 80,- K dala obec a 70,- K se dalo z panského špitálu).

Všechny zvony jsou bez nápisů, beze jmen a byly dány bez oslav na věžky a zvonice, nemají kovů vzácnějších, ale zvoní za to železným hlasem svobody. Železných zvonů nikdo nevezme, a svobody a osvobození též ne.

V srpnu roku 1920 byl koupen nový ocelolitínový zvon pro obec Náramečskou, a to od akciové společnosti, dříve Škodových závodů v Plzni za 1 480,- K. Peníze se sešly jednak sbírkou, jednak doplatkem od obce (1026,- K + 454,- K). Dovozné 29,10 K a vydání s ním spojené (6,- K) zaplatil farář sám.

Tak mají všechny přifařené obce své zvonky.

Roku 1917 byl zřízen Zvonový fond z peněz, které se obdržely za odvezené zvony. Tato částka činila 3 564,- Kč. Koupily se válečné půjčky. Koncem roku 1918 bylo těchto válečných půjček za 3 600 K. Toho roku byly za ně získány 3 % slosovatelných státních dluhopisů (za 3 600 K válečných půjček se obdrželo 2 700,- K slosovatelných státních dluhopisů). Roku 1928 byly slosovatelné dluhopisy prodány. Výtěžek z nich byl 1 404,- Kč. Tyto peníze byly dány na druhý zvon.

Již v roce 1924 upozornil farář, že by se mohlo sbírat na nové zvony. Výzva však vyzněla na prázdno. V roce 1925 došlo v Budišově a okolních obcích k dohodě, že se uskuteční po obcích sbírky, alespoň na jeden zvon. Šli tudíž p. starostové a p. výboři vybírat. Sbírkou i s úroky a dary vynesly do 9. 4. 1928 částku 11 586,35 K. Bylo rozhodnuto, že této částky se použije při platbě prvního zvonu.

30. března 1928 došlo k uzavření smlouvy s firmou Ad. Hillera, vdova a syn v Brně o dodání zvonů. Jednalo o dva zvony z prvotřídní Hillerovy zvonoviny. Větší o průměru 889 mm, tón b, a jeho váha měla být 358 kg. Zvon měl na sobě obraz sv. Václava a nápis SV. VÁCLAVE, NEDEJ ZAHYNOUTI NÁM NI BUDOUCÍM.

Původní rozpočet většího ze zvonů:

Zvon o průměru 889 mm, tón b, ca 358 kg à 28 Kč	10 024,- Kč
Oprava a připásování starého dřevěného ustrojení	716,- Kč
Montáže, za paušální cenu	550,- Kč
Celkem	11 290,- Kč
2% daň z obratu	225,50 Kč
Konečná částka	11 515,80 Kč

Druhý menší zvon měl mít průměr 790 mm, tón c, vážit měl 252 kg. Ozdoben byl obrazem sv. Ludmily a nápisem SV. LIDMILO, PROS ZA NÁS. Jeho cena měla být 7 966,20 K. Základem peněz pro druhý zvon byla částka 1 458 K ze Zvonového fondu (válečné půjčky, resp. slosovatelné dluhopisy), 3 072,55 K ze sbírky a darů a zbytek peněz uvolnil kostelní výbor.

Oba zvony měly být dodány nejpozději do 15. srpna 1928. Firma ručí za vady, které se stanou vinou firmy po dobu 15 let. Platební podmínky byly stanoveny takto: Obnos za prvý větší zvon jest splatný ihned, druhý při montáži obou zvonů.

Když byl zvony ulity, poslala fa Hillerova 11. srpna vyúčtovací účet. Poněvadž první zvon vážil místo 358 kg o 29 kg více a druhý místo 252 kg jen 241 kg, musel být rozpočet zvýšen a tudíž byl závěrečný účet odlišný od původního. Celková částka za oba zvony se zvýšila na 20 032,80 Kč.

Doplatek za druhý zvon navýšený o vyšší částku zvonu prvního byl zaslán firmě Adolf Hillery vdova a syn v Brně 27. 8. 1928.

Slavnost posvěcení zvonů.

Dne 13. srpna 1928 byly zvony dráhou dovezeny na nádraží v Budišově, odkud dány na dvůr Antonína Tesaře, kde zvony i vůz ozdobila děvčata. Dne 15. srpna u sousoší sv. Václava se kolem vozu se zvony shromáždili farníci. Ve voze byly zapřaženy 2 páry koní. O 2. hodině odpolední vyšel z chrámu Páně průvod s těmito kněžími: Důst. P. arcikněz Ant. Trávníček z Třebíče, světitel, Fr. Jelínek, koop. z Třeště, kazatel Josef Buchta, bisk. rada z Pyšela, Josef Opletal, koop. z Vel. Meziříčí, Ondřej Novák, farář v Tasově, Jaroslav Pospíšil, koop. Budišovský a místní farář. Seřazený průvod od sv. Václava byl tak velký, že ač šla děvčata a školní dívky ve čtyřstupu, byli kněží u Tesařového a počátek dítek na hřbitově. Podobného průvodu Budišov ještě neviděl.

Napřed zvony u věže posvětil dp. arcikněz Ant. Trávníček, pak slavnostní kázání měl vp. Fr. Jelínek, zdejší rodák. Po kázání byly vytaženy zvony na věž. Když všechny tři zvony zahlaholily, zvonilo se nejprve ke cti Boží, pak zvonily se hrany za zemřelé všechny farníky a padlé vojíny.

Bylo by si přáti, aby zvony sv. Gothard, sv. Václav a sv. Ludmila hlaholily ode dneška hlasem pokoje a míru v naší vlasti,
hlasem lásky k Bohu, naší vlasti a sobě samým,
hlasem úcty a víry k Věčnému Bohu,
hlasem vroucí modlitby,
aby nikdy hlas zvonů těch nehlásal žádného neštěstí a žádných bolestí v naší farnosti a okolí.

Tento hlas byl vyslyšen až do začátku II. svět. války, kdy zvony pořízené v roce 1928 šly, stejně jako zvony v předcházející válce, z věže dolů. Stalo se tak v době Protektorátu Čechy a Morava, přibližně 10. dubna 1942, kdy byly bez náhrady zkonfiskovány. Jediný „Matěj“ byl tohoto přesunu ušetřen.

V roce 1969 byly na základě posudku kampanologa Jaroslava Dobrodinského objednaný dva nové menší zvony na tónech a¹hl v tehdejší NDR v Apoldě u firmy J. Schilling za cenu 90 000,- Kčs. Obnos sebrali během několika roků, při sbírkách,

farníci sami. Firma poskytla na zhotovené zvony 10 letou záruku. Zvony byly zhotoveny v roce 1971 a do Budišova došly v roce 1972.

Kresba: M. Florián

Píseň zvonů

K SVĚCENÍ ZVONŮ V BUDIŠOVĚ
24. 9. 1972

Z tří zemí, z jejich skal a rud a
hlíny
— tak jako pramen s chutí jejich
sůl —
v očištěném láru zvuk má zvonoviny
se slíjí, než první tryskne do okolí.
Od této chvíle věž a pod ní chrám
já, orel hubdy, za své hnízdo mám.

Je z kovu srdce má, i hrud mám
z kovu,
přesto se chvím jak hrdlo
— sedmihlásků.
Nemám řeč lidskou, přesto znám
se k Slovu,
jímž věčný Tvůrce zpřítomnil svou
lásku.

A jako magnet v jeho dlani jsem,
jímž přitahuje k sobě svoji zem.

Slyšte mě, bratři — však jste také
z hlíny
a také v obnách třibení, jak já jsem!
Otec všech otů dcery své a syny
svolává denně pod křídla: mým
blasem.
Slyšte mě, bratři, pozorněte slouchi:
Zde, v domě přepevném, vás čeká
Bůh!

Proto se chvím, dřív než mě
rozchoupaté:
Ualší všichni na mé zavotání?
Velký je Pán a jméno jeho svaté —
a pění vás a k malickým se sklání.
O lásku prosí, denně, zas a zas,
On, jenž jí denně zahrnuje vás.
A já té prosbě propůjčím svůj hlas.
VÁCLAV RENČ 4

Píseň zvonů od Václava Renče

Na větším z nich je obraz Cyrila a Metoděje s textem: SVATÍ BRATŘI, PROSTE ZA NÁS 1869–1969. Na druhém zvonu je obraz a text: NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ P. MARIE. Mimoto je na obou zvonech znak továrny s textem po straně SCHILLING APOLDA a pod tím BUDIŠOV 1971.

Akustická zkouška pomocí přesných ladiček Barthelmesových dle a^1 435 Hz přinesla tyto výsledky:

	Zvon 1	Zvon 2
nárazový tón hlavní	$a^1 - 1$	$h^1 - 2$
kmitočet základní	428 Hz	474 Hz
spodní oktáva	$a^0 - 2$	$b^0 - 1$
prima	$a^1 - 1$	$h^1 - 3$
tercie	$c^2 - 1$	$d^2 - 2^{1/2}$
kvinta	$c^2 - 1$	f^2
vrchní oktáva	$a^2 - 1^{1/2}$	$h^2 - 3$
decima	$cis^3 - 1$	$dis^3 - 2$
duodecima	$c^3 - 1^{1/2}$	f^3
superoktáva	$a^3 - 0,5$	$h^3 - 1$
průměr v mm	940	830
váha kg	540	370
vznívá po úderu cca	80/15	60/15

Podle tohoto výsledku bylo možno zvony zařadit mezi velmi zdařilé. Ozývají se dobře nejenom na smluvených tónech, ale vykazují potřebnou sestupnou tendenci od normálního ladění podle zvonu „Matěj“, aby s ním vytvořily žádané charaktery intervalů. Dlouhá řada harmonických alikvotních tónů se ozývá jasně, lehce, dlouze a čistě. Rušivé prvky zpozorovány nebyly a rezonance u obou zvonů je výborná.

Před zavěšením zvonů bylo třeba upravit zvonovou stolicí. Všechny tesařské, zednické a zámečnické práce byly vykonávány ve volných chvílích ochotných farníků. Rovněž vytažení na věž kostela považovali farníci za věc cti a sami provedli. Práce elektrikářské prováděl Miroslav Matoušek z Náměče, zámečnické Miroslav Škarek a Alois Lisý z Budišova, tesařské

Bohumil Kubín z Mihoukovic, pomocné práce Alois a Stanislav Mahelovi, František Hladký, Alois Dobrovolný, František Zedníček st. a ml., František Bednář st. a ml., Jaroslav Běhounek, Karel Kašpar a synové (u nich byly zvony uloženy od příchodu do svěcení), kostelní hospodář Antonín Tesař, několik družstevníků z Hodova, dále celá řada žen při úklidu kostela a fary.

Vytažení zvonu na věž kostela

Před budišovskou farou 24. 9. 1972

I přes nepříznivé počasí se slavnosti svěcení zvonů 24. 9. 1972 ve 14 hod zúčastnilo mnoho lidí ze širokého okolí. Kněží bylo 18. Světitelem byl třebečický děkan P. Jar. Kampf, asistovali zdejší rodáci P. Jos. Klusáček a P. Karel Pavlíček. Kmotry byli Frant. David, 96 r. a Frant. Kavalec, 89 r., dále P. Jan Jelínek, farář v Pyšelu, 85 r. V Katolických novinách byl otištěn dřevoryt Michaela Floriána vytvořený k svěcení zvonů a původní báseň Václava Renče Hlas zvonů.

V roce 2004 využil farář budišovské farnosti P. Václav Novák možnosti žádat jménem Římskokatolické farnosti v Budišově mezinárodní organizaci pro migraci v Ženevě IOM o náhradu škody, kterou odebráním zvonů utrpěla Římskokatolická farnost v Budišově. Rozhodnutím ze dne 27. srpna 2004 bylo žádosti vyhověno a komise stanovila náhradu v částce 1 000 Euro.

Když jsem před několika lety projížděl se svým kamarádem Jaromírem Zelenkou Horními Měcholupy v Praze, uprostřed paneláků se nedala přehlédnout dřevěná zvonička. Její zvonek kdysi vyzváněl poledne. Lidi v panelácích to deprimovalo, a tak byl jeho hlas umlčen. Ve mně hlas zvonů vyvolává pocit majestátnosti, ať je to ve chvílích svátečních jako Boží Hod, průvod Božího těla, biřmování, první sv. přijímání, před mší svatou, nebo když se jejich tón loučí s některým ze zemřelých farníků.

Jeden z kmotrů – František David

Ze stručné historie budišovských zvonů je zřejmé, že po jejich sundání s věže se všichni snažili, aby se tam zvony co nejdříve vrátily. Zajímavé je, že útrapy obou světových válek přečkal jediný zvon – „Matěj“. Snad to bylo z obavy, že jeho sundáním by došlo ke svatokrádeži, anebo z důvodů, které nám zůstanou utajeny. Ať už to bylo jakkoliv, „Matěj“ již několik staletí provází všechny v širokém okolí od narození až k jejich smrti. Nelze si než přát, aby tomu tak bylo i v budoucnu.

(Děkuji P. Václavu Novákovi za zapůjčení farní kroniky, z níž jsem při sestavování textu vycházel.)

Karel Pavlíček
Fotografie z archivu autora

Ještě k záhadě smírčích křížů a kamenů

Budišovský zpravodaj číslo 4/2005 přinesl pozoruhodný a záslužný článek pana Josefa Mikuláška současně s cennou fotodokumentací tzv. „smírčích kamenů“ z archívů manželů J. a K. Pavlíčkových, J. Mikuláška a R. Rippera, které se nacházejí v oblasti Třebíčska a Velkomeziříčska.

Po dohodě s panem redaktorem zpravodaje Karlem Pavlíčkem dovoluji si nabídnout příspěvek, který by tento cenný regionální pohled, v krajní stručnosti, doplnil celostátními poznatky této badatelské disciplíny.

Kříže byly od počátku křesťanství znamením smrti, znamením na místech nenadálého skonu neb zabití člověka, ale i místě jeho pohřbení. Můžeme je nacházet na území celé Evropy. Většina jich je umístěna na vyhrazených polích hřbitovů. Ale náš zájem se soustřeďuje na kříže ve volné krajině, na které jsou naše země zvláště bohaté. Největší koncentrace těchto křížů se nachází v severozápadních Čechách, v Podkrusnohoří, Chebsku a Tachovsku, kde přechází do Bavorska a Saska a pak v severovýchodních Čechách v Podkrkonoší a předpolí Orlických hor. Na Moravě je jimi bohatá Vysočina od Havlíčkobrodsko po Třebíčsko a Meziříčsko.

Na lidskou mysl vždy působily a působí nejstarší stély s kříži a křížové kameny, většinou bez datace a dedikace, svojí tvarovou úsporností, zvláštním rustikálním, nekamenicky řemeslným opracováním a zapomením motivu svého vzniku v lidské paměti, mysticky tajemně.

Obrozeneckoromantické představy kolem 60. let 19. století, při příležitosti 1000letého jubilea příchodu slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje, pokládaly křížové kameny za znaky přítomnosti této misie v dotyčném území.

Naproti tomu v současných německých kulturních představách byly tyto kameny projevem staré germánské mythologie a dokladem dávného germánského osídlení dotčených území. Ovšem pro tyto obě verze nebyly nalezeny přesvědčující průkazné doklady. Někteří novodobí badatelé nevidí prvotní duchovní iniciační smysl těchto křížů, ale vykládají je jako prakticky účelová zařízení své doby ve funkci hraničních znamení neb komunikační návěstí. (V. Navrátil, Z. Procházka: Výstražná znamení na komunikacích 15. a 16. století, Památky a příroda č. 10/1987 str. 593.)

Kulturní zájem o dějinné objasnění smyslu těchto pamětních kamenů trvá i v naší době. Od roku 1983 pracuje při museu v Aši Společnost pro výzkum kamenných křížů, která vědecky zpracovává tuto tematiku systematickým soupisem těchto památek na území Čech, Moravy a Slezska a jejich historicko-kritickým zhodnocením.

Dnes již máme z historických pramenů doloženo, že nejstarší, a pro nás nejzajímavější, kříže pocházejí z doby od konce 13. do konce 16. století a většinou souvisí se středověkým nedostatkem veřejné iniciativy a stíhání trestné činnosti, kdy pod tlakem christianisace společnosti, která úporně bojovala proti síle tradice, dařilo se vytlačovat temný pravěký barbarský zákon krevní msty smírem mezi stranou oběti a stranou vraha.

Desatero Starého Zákona sice zakazovalo zabití člověka – „nepřipustíš, aby byl zabit nevinný a spravedlivý“ (Druhá kniha Mojžíšova, Ex 23, 7), „avšak, když někdo ubije nějakého člověka, musí zemřít“ (Třetí kniha Mojžíšova, Lv 24, 21). Stejně pojetí odvety,

jakési barbarské „morální povinnosti“ pod pojmem „krevní msty“ provází lidstvo od jeho předvěkových počátků až po pohanské národy Evropy a ještě v počátcích jejich christianisace.

Tuto skutečnost líčí Kristiánova legenda, kdy po zavraždění sv. Václava ve Staré Boleslavi spěchali jeho vrazi na pražské hradiště vyvraždit ještě všechny jeho družiníky, včetně dětí, pokud se nezachránili útekem. Legenda dále líčí velmi sugestivně žal Václavova věrného druha blahoslaveného Podivena: „o němž jsme řekli, že byl účastníkem a společníkem všech skutků, které mučedník prve konal. Ze strachu před bratrovrahem odešel do vyhnanství, brzy se však vrátil, ale stále se skrýval. Přesto – pocíťuje jednoho dne krutěji než obyčejně bolest, kterou v srdci choval od té doby, než ztratil svého pána – zabil jednoho z Václavových vrahů a byl pak Boleslavovými lidmi chycen a oběšen“ (Pavla Obrazova, Jan Vlček: Svatý kníže Václav – Vydavatelství Paseka 1994).

Řetězový proces této „krevní msty“ vedl zvláště na jihu Evropy, na Sicílii a na Balkáně k vzájemnému vyvražďování celých rodů a rodových klanů. V souvislosti této mentality msty můžeme si vysvětlit i hrůzy bratrovražedné občanské války mezi národy bývalé Jugoslávie v nedávné minulosti.

Nový křesťanský obyčej nahradil krevní mstu a historickým vývojem byl kvalifikován v městských právech jako možnost mimosoudního vyrovnání a platil v našich zemích až do 30leté války. Tzv. pokorou bylo odprošení pachatele za uznanou vinu. Smíření se dělo drasticky symbolickým způsobem, jak popisují moravské právní knihy, Tovačovská a Draholecká: Pachatel bos, oblečen pouze v košili, nesl popravní meč a za účasti zástupců obou znesvářených stran musel ulehnout s rozpjatýma rukama tváří dolů na hrob a tříkrát prosit, aby byl zachován při životě.

Smír byl dojednán smlouvou se stanovenými podmínkami peněžních náhrad, obdarování kostelu za sloužení mše za zemřelého a někdy i podmínkou postavení kříže. Známe asi 150 takových smluv, ale všechny podmínku postavení kříže nemají. Zdá se, že tyto byly spíše projevem osobního pokání viníka, zvláště, když jejich primitivní opracování svědčí spíše pro dílo samotného kajícího vraha. (Historický sborník Karlovarska II – 1994 str. 150–202, Smírčí kříže na Karlovarsku, Stanislav Wieser). Tyto smírčí křížové kameny neb kříže jsou velice prosté, většinou bez dedikace s jednoduchými petroglyfy: větreno, kleště, nůžky jsou emblémy profese obětí, pušky, sečné zbraně, sekery aj., znázorňují vražedné nástroje.

Jak již bylo zmíněno, po třicetileté válce novými právními úpravami smírčí právo zaniklo a s nimi i smírčí kříže. Ovšem kříže, většinou náročnějších uměleckých forem, se v krajině dále stavěly, buď ze zbožné piety, nebo na místech tragických událostí, o nichž se nám již většinou dochovaly historické zprávy. Jsou to vražedná přepadení potulnými vojenskými bandami během válek, několik případů vyvražďení svatebních konduktů zhrzeným milencem, smrtelné následky rvaček tovaryšů a dokonce případ dvou dívek, které se srpy ubily k smrti. Velká část jich však připomíná místa nenadálých úmrtí a tato citová vazba k tragicky zemřelým přetrvává projevy piety i kolem našich novodobých silnic.

A co pro nás z této historické skutečnosti vyplývá dnes? Doba systematického ničení těchto křížů z iniciativy protikulturní ideologické revoluce pro naši novou generaci je již

minulostí. Dnes již se nemusí nikdo obávat persekčních trestních sankcí za znovupostavení neb obnovení úmyslně povalených těchto křížů. Naopak četní naši nevěřící spoluobčané je hodnotí jako důležité krajinnotvorné kulturně-historické památky a zúčastňují se jejich obnovy.

Nesporně tato dávná místa piety neb lidských tragedií citově hluboce přitahují naši rozjímavou pozornost. Pro naši krajinu jsou charakteristické, zvláště když tyto kříže jsou doplněny stromy, většinou dvojicí staletých lip.

Všichni musíme i z povinnosti našim budoucím tyto duchovněkulturní hodnoty chránit, neboť vandalský vztah k nim zcela nepominul, ale dokonce přibyly chamtivé ruce zlodějů, které se je snaží zpeněžit.

Nezapomeňme, že například na Brněnsku od posledního soupisu v roce 1940 je již zhruba polovina těchto památek nezvěstná.

Josef Hyzler

Fotografie z archívu Eichlerových

Paní Ludmila Eichlerová z Budišova přinesla do redakce zpravodaje několik zajímavých fotografií. Jedná se o fotografie z vojenského odvodu, první bez uvedení letopočtu, druhá zachycuje ročník, který narukoval na vojnu v roce 1936, a třetí, ze které se dal vyčíst rok odvodu 1933.

Při zjištění jednotlivých jmen odvedenců pomohli Karel Zedníček, Ladislav Pospíšil a Marie Zedníčková, kterým touto cestou děkujeme.

Vojenské odvody (Na nejstarší fotografii neznáme letopočet, ani většinu z odvedenců)

Vrchní řada zleva: Alois Kubíček, ?, Josef Machát, Jindřich Pospíšil, ?

Prostřední řada zleva: Emil Pospíšil, ?, ?, Jakub Pavlíček – starosta, Václav Eichler, ?

Sedící zleva: Řezáč, Stanislav Zedníček, František Hanzl, Josef Krejčí, ?

Odvedenci, jež šli na vojnu v roce 1936

Horní řada zleva: Bohumil Pavlíček – Mihoukovice, Josef Doležal – Budišov, Valentin Suchánek – Budišov, Josef Kratochvíl – Budišov, Karel Zedníček – Budišov a Josef Nejedlý – Mihoukovice
 Spodní řada zleva: Augustin Suchánek – Valdčkov, František Voneš – Budišov, Josef Kazda – starosta, Augustin Polehla – Holeje a Josef Tomšík – Mihoukovice

Odvodci v roce 1933

Horní řada zleva: Ladislav Pavlíček, Josef Slabý, ?, Ladislav Syrový, Antonín Stonáček, Jaroslav Suchánek, Karel Pavlíček, Alois Tůma a Ladislav Otoupal
 Prostřední řada zleva: Josef Bednář – Kundelov, Augustin Tomšík – Mihoukovice, František Rybníček – Rejdůveň, Jan Slabý – Mihoukovice, Antonín Křivý, Šula Josef – Mihoukovice ?, ?, Augustin Nedvěd – Mihoukovice, ?
 Sedící zleva: ?, Bohumil Eichler, ?, Jaroslav Kazda, Josef Kazda – starosta, Jaroslav Lisý, Antonín Tesaf, ?

Z BUDIŠOVA A OKOLÍ

Rekonstrukce varhan v budišovském kostele

Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie a sv. Gotharda už dosluhují. Menší opravy již situaci nevyřeší, protože se nástroj celkově rozpadá a za několik málo let po opravě, pokud by se ještě dalo vůbec hrát, by se muselo znovu opravovat, jestliže by to bylo ještě možné. Proto je nutná celková rekonstrukce varhan. To bude sice nákladnější, ale náš kostel získá kvalitní nástroj, který by měl vydržet déle než dosavadní varhany (56 let). Navíc se podařilo pro část nákladů vyjednat splátky, které farnost bude hradit po 10 let. To, co je třeba zaplatit v tomto roce, budou muset sesbírat po menších částkách farníci, ale pomáhají i většími obnosy následující sponzoři:

Vesas Třebíč (stavební firma bratří Bobků), Envinet Třebíč (u nás zajišťuje připojení na internet, v Třebíči školení obsluhy počítačů a prodej informační techniky), Zemědělské družstvo Budišov, Elektro Ing. Klíma Třebíč (firma osvětlila náš kostel), Pavel Široký Praha (soukromá stavební huť), Geoding Třebíč (zeměměřické práce i v Budišově), Jiří Vrba Třebíč (stavební firma) a další, kteří si nepřejí být jmenováni.

Vybírá se i formou příspěvku od farníků na varhanní pišňaly i při sbírkách v kostele. Farní úřad všem děkuje za příspěvky k obnově varhan. Děkuje i těm, kteří ještě přispějí, o což zároveň prosí všechny, kdo mají možnost a jsou ochotni věnovat jakoukoliv částku pro dobrý účel.

Zájemci o příspěvní na rekonstrukci budišovských varhan mohou kontaktovat Mgr. Václava Nováka, farní úřad Budišov (tel. 568 875 118), nebo kohokoliv z ekonomické rady farnosti (členy jsou kromě P. Nováka Ing. Ladislav Dokulil, Mgr. Ing. Václav Dosbaba, Karel Pavlíček, Pavel Klíma z Hodova a Bohumil Navrátil z Kamenné, poradcem je Petr Piňos)

Také je možné přispět rovnou na **konto v České spořitelně č. 1471312339/0800.**

Nyní se připravuje elektronika, ovládací pult a materiál na opravu, na podzim tohoto roku náš kostel varhany opustí a zahájení církevního roku v listopadu 2007 by se nemělo obejít bez nových varhan.

Za Ekonomickou radu farnosti Budišov L. Dokulil

„Svíčkové báby“

S tímto nepěkným spojením dvou slov jsem se opakovaně setkal v regionálních novinách. Autor tento výrok použil ve spojitosti s hlasy, které „svíčkové báby“ dávají při volbách jednomu z poslanců.

Myslím si, že díky slaboduchým filmům, a nejen jim, se mohou někomu při vyslovení těchto dvou slov vybavit ženy sedící v kostelních lavicích, cosi drmolící, mající při tom sepnuté ruce.

Kde se v lidech bere ta jistota, co stará žena – to svíčková bába. Na rozdíl od autora výroku staré ženy v kostele vídám. Některé z nich, ať už vlivem dřívější těžké práce, či příchodem stáří, mají potíže při chůzi a během mše je pro ně těžké vstát, o kleknutí nemluvě.

Starší lidé mají mnohdy horší vyjadřovací schopnosti, nechápou současnou hektickou dobu (rovněž výraz z novin), pokřivené morální hodnoty, chybějící úctu k člověku a důraz na materiální oblast života. Někdo si to může vyložit jako určitou slaboduchost, jež může vyvolat i úsměv. Na základě čeho vzniká tento pocit, co víme o každém člověku a jeho myslí...

Vzpomínám na moji babičku, kterou jsem každou neděli vozil ze sousední obce na mši, která ji doslova držela při životě. V papírové spořitelní knížce nosila složenou desetikorunu, jak se dříve říkalo na „óřeru“, a já mám pocit, že jsou její peníze uloženy v kostele dodnes. Až do pozdního věku hodně četla, zajímala se i o politiku a sbírala bylinky. Jako kluk jsem pozoroval, jak se její postava jakoby vysušovala, nikdy jsem se však nevysmíval jejím názorů, i když jsem měl mnohdy jiný, mladistvě silácký pohled. Až ve chvílích, kdy v pozhnaném věku odešla na věčnost, jsem si začal uvědomovat, co chtěla říct.

Uvozovky na začátku a konci výroku svádějící k domněnce, že se vlastně jedná jen o jakýsi blábol, zvyšující razanci posměchu vůči politikovi, který by bez hlasů svíčekových bab nebyl ani možná zvolen. Omluvou nemůže být ani to, že se jedná o výrok převzatý, který se autorovi právě hodil.

Pokusme se zamyslet a přebrat si nám nabízené tzv. pravdy, skrývající mnohdy hloupost, omezenost a neurvalost, a co hlavně, nenechávejme je bez povšimnutí kolem sebe procházet.

Karel Pavlíček

Vzpomínání na zasněženém hřbitově

Návštěva hrobů zemřelých patří v Budišově k dobré tradici. Přicházívám tam většinou v neobvyklou denní dobu, a přesto skoro nikdy tam nejsem sám. Až teď. Je to tím sněhem, který již pokryl dušičkovou výzdobu, každoročně tak pečlivou a bohatou. Míjím hroby těch, které jsem osobně znal, a vzpomínám. Připomíná mi to zážitek z téhož hřbitova před mnoha lety. To tehdy o pouti se procházel se svou ženou stejným způsobem po hřbitově budišovský rodák pan Josef Machát, profesor češtiny na gymnáziu v Moravských Budějovicích. U mnoha hrobů se zastavovali, on vysvětloval, z kterého domu zemřelý pocházel, u jiného hrobu vysvětloval příbuzenský vztah, u dalšího zásluhu či povolání pohřbeného. Strávili tam snad celé odpoledne.

Na horním hřbitově se zastavuji náhodou u hrobu Richarda Baratty, který zemřel krátce po konci války. Vybavuje se mi nejdříve humorná vzpomínka. Jako klukům nám byl o prázdninách na chvíli zapůjčen fotoaparát. Fotili jsme naše koupání u rybníka, sochy po Budišově a zašli také na zámecké nádvoří. Můj bratr se právě chystal vyfotit průčelí zámku a tiše prohodil: „Tak, pane barone, ráčej se nechat vyfotit“. V tu chvíli se v okně prvního poschodí objevila tvář starého pana barona s charakteristickou bradkou. Na fotce byl zvětšen jen jako zrnko máku, ale dokumentován byl. Druhá vzpomínka humorná není. Tři roky po válce jsem byl náhodou svědkem vyprávění paní Františky Barattové, rozené Nádherné z Chotovin, snachy starého pána. Vyprávěla o tom, jak v době honby na rodinu Bäckovu přijelo do zámku gestapo. Starému panu Barattovi položili na stůl seznam osob, které měly být v souvislosti s touto akcí zatčeny. Byla to především jména budišovských funkcionářů Sokola a legionářů. Na prvním místě jméno

starosty Sokola a ruského legionáře v jedné osobě. V této velmi tragické chvíli se však pan Richard Baratta ani okamžik nerozpakoval a řekl: „Za všechny tyto lidi se osobně zaručuji!“ Z osob uvedených na seznamu pak nebyl zatčen nikdo.

Cestou po dolním hřbitově se dívám na silnici „Pod škarpu“, kde stojí také domek rodiny Škarkovy. Je-li Budišovský zpravodaj kronikou doby i jeho obyvatel, nemohu obyvatele tohoto malého domku opomenout. Vyrostli v něm moji dobří známí, sourozenci Draha a Jirka. Když bylo Drahušce pět let a Jiříkovi půl roku, zahynul jim tragicky tatínek při obětavém hašení požáru na nádraží ve Studenci. Jejich maminka se octla se svými dětmi ve velmi tíživé situaci. Díky nezměrné pili, sebezapření a také díky pomoci několika dobrých lidí své děti nejen vzorně vychovala, ale poskytla jim i vzdělání. Má první vzpomínka na tyto děti patří na tomto místě Draze. Tehdy jako mladičká studentka, nadaná bezchybnou pamětí, recitovala při jakési slavnosti u budišovského Pomníku padlých dlouhou báseň. Byl to Medkův Zborov? Již nevím, byl jsem malý kluk. Nějaký čas jsem ji vídal častěji. To když o prázdninách k nám přicházela, aby za skrovnou odměnu pomáhala zalepovat drobné skuliny ve školských vědomostech mých sourozenců. Po válce se stala učitelkou, vdala se a měla tři děti. V okolí Budišova učila jen krátce. Znovu jsem se s ní setkal až po létech. To již nosila ve svém srdci mnohonásobnou bolest. Manžel jí zemřel poměrně mladý, pak musela přežít smrt velmi nadané vnučky-gymnazistky i tragický konec milované dcery. Když jsem s ní před rokem poseděl, poznal jsem, že stejně tragická pro ni byla i postupná ztráta vlastního zraku, která ji postihla brzy po šedesátce. Ona, pro kterou poezie i beletrie byly vždy radostí i útěchou, se v tu dobu mohla již těšit jen poslechem hudby. Aby z ohleduplnosti nerušila ostatní, pořídila jí rodina sluchátka. Říkala mi: „Nejkrásnější je to v noci, to poslouchám hudbu i mluvené slovo z rádia“. Proč jsem se o této ženě tak rozepsal? Ten pohled na svah od hřbitova k Náramči mi ji připomněl. Před několika lety mi totiž z vděku za drobnou úsluhu poslala svou básničku. Byla to zimní vzpomínka na léta dětství, na tu krásu, která se nám ve stáří vrací jako pohlazení na bolesti, které přišly během dalšího života. Vyjímám z ní pár slok:

*Sáňky ve tvaru housliček
strýčkem nám vyřezané
maminčinými dřeváky
bývaly vystřídané.*

*To na našem jen kopečku,
na kopci od kostela,
zvláště o svátečním odpůldni
jiná bývala mela*

*Brusle jsme měli na klíček
Od koho to byl dárek?
Pamatuji jen kluziště:
Pekařský, Pivovárek*

*Pádů bývalo bezpočet
bolely jaksepatří
S úsměvem mně je sčítali
všichni tři Manovi bratři*

Básničku jsem si uschoval. Jak pro její obsah, tak i pro způsob, jak byla psána. Ruka nevidomé autorky se snažila s velkým úsilím udržet po paměti písmenka v pomyslných rádcích. Je mi dokladem vůle udělat druhému radost. Paní Drahoslava Veselá, rozená

Škarková, zemřela 18. října 2005 ve věku 83 let. Půl roku před tím se ještě musela smířit se smrtí svého druhého dítěte.

Jeden snímek z Budišovského zpravodaje 4/2005 mi připomněl tvář učitele Mořice Schäfra. Vidím ho jako dnes: vlasy pečlivě ulízané, oblečen do černého listráčku, lety již notně vyrudlého. Ve chvílích pohody pokařoval z čibuku. Velmi miloval hudbu. Já u jeho hrobu vzpomínám, že pěstoval také hudbu komorní. Hrál na violu, MUDr. František Míček a poštovník Vladimír Guth první a druhé housle, zámečník pan Josef Černý na violoncello. Někdy jim u klavírního partu zastoupila paní Bedřiška Míčková, u klarinetu pan Hubert Pospíšil. Scházivali se hlavně během zimních odpolední a večerů a s velikou radostí si vždy zahráli. Uvědomuji si v tu chvíli, že všichni prožili v Budišově buď celý nebo většinu svého života a dnes odpočívají na tomto hřbitově.

Právě se rozfoukal vítr, tak typický pro hřbitov na kopečku, a rozezvučel větve korun prastarých lip. A já jako bych v tu chvíli uslyšel pár tklivých pasáží ze Smetanova kvartetu Z mého života e moll.

zj

Malotřídní Základní škola v Hodově

Tato škola funguje již více než 10 let, ale stále se nedostala do podvědomí široké veřejnosti a o její činnosti se téměř nic neví.

Jednotřídní školu se podařilo v roce 2004 rozšířit na dvojtřídní, kterou navštěvuje 30 žáků. V hlavních předmětech ČJ a M se děti dělí. První ročník pracuje v samostatné třídě, protože hlavní důraz klademe na položení dobrého základu. V letošním šk. r. jsme začali ověřovat ŠVP „Otevřená škola“, který přizpůsobujeme potřebám dětí. Velký důraz klademe na děti se specifickými poruchami učení, tyto děti pracují podle individuálních plánů. Do tříd docházejí i děti integrované, které pracují podle osnov speciální školy. Navíc se škole podařilo zajistit finanční prostředky na zřízení funkce asistenta pedagoga, který pomáhá žákovi zvládnout učivo a rozvíjet jeho dovednosti a schopnosti. Před i po vyučování děti navštěvují školní družinu, kde se pracuje podle TVP „Barevný svět“, ten je zaměřen na hudební výchovu a pohyb. V současné době děti nacvičují muzikál, se kterým vystoupí v dubnu na školní akademii.

Součástí ZŠ je i MŠ s celodenním provozem od 6.30 do 15.30 hod., kam dochází 28 dětí ve věku od 2,5 do 6 let. Na dopolední zaměstnání se děti dělí do dvou skupin a připravují se zde na přechod do školy základní. Rozvíjet osobnost cestou přirozené výchovy umožňuje ŠVP „Rok v našem kraji“, který průběžně upravujeme podle individuálních potřeb dětí. Odpoledne děti navštěvují sportovní, pracovní a výtvarný kroužek pod vedením aprobované pí uč. M. Večeřové, kde rozvíjí své schopnosti a dovednosti. Vyzkouší si i netradiční techniky (malba na sklo, textil, hedvábí, učí se i praktickým dovednostem – základy stolování, příprava občerstvení na oslavy).

Děti z MŠ i ZŠ se přihlašují do soutěží pořádaných Ministerstvem vnitra i jinými organizacemi. (Dyslektická olympiáda, Svět očima dětí, Krásné je žít, Den tvořivosti, Olympiáda malotřídních škol...) Jedenkrát do měsíce na naši školu přijíždí preventista z pracoviště kriminality OŘP ČR a děti vypracovávají úkoly do „Ajaxova zápisníku“, v loňském roce mohly jejich činnost shlédnout i v praxi. Dobrou spolupráci máme i se ZŠ

Na Kopcích, kam pravidelně děti dojíždějí na kurzy keramiky. Také učitelé z naší školy se rekvalifikují na práci s keramickou hlinou. Děti projevily zájem o práci s ratanem, drátkování a výrobu svícňů, proto se vyučující zaměří na tyto techniky. Každoročně pořádáme své akce, kterých se účastní děti z MŠ i ZŠ, jen namátkou vybírám: velikonoční a vánoční výstava, letní a zimní netradiční olympiáda, opékání brambor, karneval, drakiáda...

Od 9. ledna 2006 každé pondělí od 15 do 16 hod. mohou přijít rodiče s dětmi staršími 2 let do naší „Miniškoličky“, kde se připravují na vstup do MŠ. Pod vedením učitelek a s malou pomocí maminek vznikají pod ručkami malých výtvarníků krásná dílka. Děti si vyzkouší různé výtvarné techniky (tisk houbičkou, kresbu prstovými barvami, frotáž, práci s keram. hlinou). Kdo je s prací hotov, rozběhne se zaspotovat si do tělocvičny. U dětí podporujeme důvěru ve vlastní schopnosti, učíme je překonávat strach z neznámého, koncentrovat pozornost, orientovat se v prostoru a ploše, rozvíjíme motoriku i slovní zásobu.

V naší škole se maximálně přizpůsobujeme dětem- je to škola rodinného typu a není pravda, že malotřídní škola je školou horší, což dokazuje i závěrečná zpráva České školní inspekce provedené v roce 2005.

Helena Prušová

Demokracie a morálka

Tak jsem se po roce práce a cestování v zemích Střední Evropy vrátil zpět domů, na rodnou Vysočinu. Po několika týdnech radosti a dojetí z pohledu na známou vesničku, okolní lesy a kopečky se dostavilo zklamání. Zvláště po čtení novin, poslouchání zpráv a také v důsledku rozhovorů se sousedy.

Z nadhledu v Evropě získaných zkušeností vidím všelicos, co jsem dříve tolik nevnímal. Co se to s námi proboha stalo? Jak funguje naše „demokracie“, když se pod jejím pláštíkem mohou z našich tzv. podnikatelů v několika letech stát multimilionáři a miliardáři? Nad tím musí žasnout každý od nás na západ žijící ekonom. Myslel jsem si, že korupce je otázkou banánových republik. U nás však, jak je patrné, bujně kvete a její květy páchnou.

Jakpak by se zlepšily příjmy státu a znemožnily přesuny nepoctivě získaných majetků na příbuzné a známé, kdyby existovala povinnost majetkových příznání pro **všechny** občany, jak tomu je v některých zemích Evropy?

A jak fungují policie a soudy, když darebáci mohou před postihem utéci do vzdálených zemí?

K pláči je chování našich řidičů, postihy jsou nedostatečné. Máme pověst nejnebezpečnějších a nejbezohlednějších v Evropě a musím říct, že tu po cestování v jiných zemích s obavami sedám za volant.

Zákony? – nejsou stoprocentní, ale přece ve slušných zemích existuje také něco, čemu se říká morálka. Jenže toto označení zní v českých zemích jako slovo cizí.

Stačilo by však znát a dbát základního křesťanského zákona, který po tisíciletí formoval život Evropy a na který se u nás po čtyřiceti letech ateismu zapomnělo. Jeho

znalost se nemusí nutně spojit s náboženstvím, ale **dbát a vědět**, že je třeba ctít rodiče, nelhat, nekrást, nezabíjet, nesmilnit (jak důležité pro ochranu dětí a mládeže) a nebrat manželky bližního svého. Dodržování těchto ustanovení Desatera by bylo vhodným doplněním.

Bylo by však záhodno, aby každý činitel ve veřejné funkci byl morálním příkladem obce, kraje i státu. Není-li politik morální, odráží se to i na morálce rodiny, mládeže, ba celého národa, který právě ve svých představitelích vidí svůj vzor.

Po návratu domů vidím, že stav morálky s porovnáním se zeměmi, které jsem poznal při svých cestách Evropou je politováníhodný – jsem z toho smutný.

Jan L.

Jazykové okénko budišovské

Sedělo nás několik stárnoucích mladíků v domě mého bratra na Rejdůvni. Kromě mne samí podkolejáci!

Přátelská zimní atmosféra, ochutnávalo se právě vyuzené uzené a výborný budišovský chleba (jako kdysi od Svitáčeků), trochu se popíjelo a vyprávělo o všem možném. Znáte to, co chlapi všechno proberou...

„To tvoje psaní do Zpravodaje, když tam občas používáš staré budišovské výrazy, to je často mimo realitu“, pravil mi spisovně M. P. „Ne tak docela, fakt se tady kdysi tak mluvívalo“, zastal se mě V. T. „Ale teď už moc né“, dodal další stolovník Z. S.

„Mám důkazy a napíšu o tom do Zpravodaje“, odpověděl jsem a dal jim najevo, že mě jen tak lehce nenachytají. Věděl jsem své! Mám totiž naštěstí k dispozici diplomovou práci budišovské rodačky Marie Slabé z roku 1972, jejíž téma zní: „Typy jednoduché věty v nářečí Budišova“. Má číslo D4297 a je archivována v knihovně Filosofické fakulty v Brně.

Když jsem ji držel v ruce (tu diplomku, ne Marii) a listoval v ní, prožíval jsem zvláštní pocit. Návrat do dětství, setkání se starými rodáky, vzpomínky na lahodnou mluvu mojí babičky Julie Davidové. Byly tam pro vědecké účely a navěky citovány výroky Marie Kratochvílové (nar. 1900), Heleny Pavlíčkové (nar. 1904), Štěpána Pospíšila (nar. 1893), Jaromíra Slabého (nar. 1919) a dalších rodáků.

Co je tam zapsáno? Jsem zvědav, kdo z místních si ještě vzpomene, že se tady kdysi skutečně tak mluvilo.

Tade máš pět kurun a otiké nakópit.

Kam ničkum chodíte pro mlíko? Me sme decky chodivali k Machátum.

Bješ s ňó aspoň k nádraží, šak se tam negde potkáte.

Babka už je taková stará a co práce ešče podělá.

Najedno se to se mnó zamotalo, nejak mě to chetlo, aš to zabořelo.

A František David (nar. 1876) vzpomíná na válku. „Tenkrát běl hrozný hlad. Fšecko se to veškrabalo a snědlo, neska be to ani prase nežralo, deš tolikrát si na to spomeno. To je už takových dobrých šedesát let...“

Tak už rozumíte? I obrazovka mého monitoru se začervenala samým podtrháváním horáckých, neznámých slov.

V závěru diplomové práce diplomantka vědecky konstatuje, že je třeba počítat se zánikem dosavadních nářečí – což se skutečně děje, a naše debata u stolu to potvrdila.

A tak poslyšte starý návod na výrobu výtečné budišovské slivovice: Vod řijna sbiré spadany kadrátka a ukládé do sudo. Nic jinyho ale do toho nemiché. Neché to v kulni kvasit, zima tomu neuškodí. Vodvez mač do Topola, tam to vepálíjó na 55 % a pak to nech měsíc vyčuchnót v demižonu. Sli to do bílých flašek a každé den si mužeš liznót pro zdravi...

Jó, lidi si holt nepamatujó a pak se divíjó!

Ing. Rostislav Tesář

Víra

Sedím na hrázi rybníka. Všude je ticho, bezvětrí, jediným mým společníkem je zpěv ptáků odněkud z okolních stromů.

Po chvíli jsem před sebou spatřil několik oblázků. Nedalo mi to. Jeden z nich jsem zvedl ze země a hodil na hladinu rybníka. Vytvořily se kruhy vlnek, které se s narůstajícím průměrem zmenšovaly, až se pozvolna rozplynuly. Z kamínku se oddělilo něco, co nabylo jiné podoby. Opakoval jsem to několikrát, přičemž se jeden z kamínků odrazil od větve, která byla těsně pod hladinou. Vyletěl nad ni a znovu skončil ve vodě. Vzniklé vlnky byly trochu jiné než předcházející, ale nic to nezměnilo na tom, že je čekal stejný osud. Nezmyslely však úplně – staly se součástí klidné vodní hladiny.

Stejně se dalo i při poslechu ptáků, jejichž zpěv neviditelně dopadal na vodní plochu. Aniž by byl patrný nějaký pohyb, došlo i u něho ke splynutí.

Vystoupal jsem na vrchol kopce, rybník mi zmizel uprostřed hustého lesa. Je-li tam opravdu, záleží na vás, jestli mi uvěříte či nikoliv.

Karel Pavlíček

Jak jsem pečovala o pavouka aneb Dám taky něco do placu

Tak náš čtvrtletník prý potřebuje nové autory. No, určitě je najde, říkám si po přečtení jeho podzimního čísla, ale já mezi nimi nebudu. Budišovský zpravodaj má teď opravdu dobrou úroveň a nemyslím si, že by ji zrovna můj příspěvek ještě nějak zvedl. Pak jsem se na to ale podívala z druhé strany – zpravodaj sice pozvednout nepotřebuje, zato mé pozvolna zakrňující duševní schopnosti ano. A tak jsem si napsání příspěvku předepsala jako duševní terapii. A pokud se při jeho čtení někdo pobaví, tím lépe.

Možná si vzpomínáte, že proti obecnímu úřadu – tenkrát MNV – bývala vývěsní skříňka Osvětové besedy. Byly v ní dvě nástěnky, které se daly vyjmout, což byla pro mě, která jsem je měla na starosti, velká výhoda. Když jsem je potřebovala aktualizovat, mohla jsem si je za špatného počasí donést naproti do knihovny a tam v klidu pracovat.

A tak si jednou v zimě rozkládám na stolku v knihovně obrázky, písmenka a špendlíky, zatímco čtenáři kolem mě si vybírají knížky. Vtom se ze spodu nástěnky vysoukal pavouk. Kdybych napsala, že překvapením vykulil všech svých osm očí, stejně byste mi nevěřili. Ale mně připadalo, že je příjemně překvapen teplem knihovny a že se mu tam líbí. Jenže co s ním? Když jsem někdy objevila pavouka doma v bytě, vynesla

jsem ho buď ven nebo v zimě do sklepa. Ale tady? Nevím, jestli by knihovnice souhlasila s takovým podnájemníkem, a venku mrzne. A zatím, co tak přemítám, přistoupila ke mně paní, která asi zpozorovala moje rozpaky a rozhodla se, že mně pomůže. „Vidím, že se ho bojíte,“ řekla, a než jsem se celá zkoprnělá zmožila na odpověď, milého pavouka popadla, hodila na zem a šláp! A rázem bylo po problému.

To ale není jediný případ, kdy jsem se v Budišově zasazovala o záchranu droboučké němé tváře. Další se odehrál jednou ke konci postní doby. V budišovském kostele tehdy zpovídala několik kněží. Zařadila jsem se mezi kajícíníky a při čekání, až na mě přijde řada, jsem se trochu rozhlížela kolem sebe. A co nevidím? Na dlažbě kostela se choulí motýlek, zřejmě předčasně probuzený ze zimního spánku, a vůbec si neuvědomuje, že lidé, chodící neustále okolo, ho můžou zašlápnout. A tak jsem ho opatrně sebrala a položila na jednu ze židlí v zadní řadě. Vědomí dobrého skutku mě krásně hrálo u srdce, ovšem jen do doby, kdy tuto židli prudce zasedl jeden objemnější pán.

Z toho je vidět, že ne všechny dobré úmysly také dobře skončí. A proto si kladu závěrečnou otázku: Jak to tedy dopadlo s mými úmysly, se kterými jsem se pustila do psaní tohoto článku? Mozkové závity jsem si, pravda, trochu rozhýbala, ale nijak slavné to není. A to pobavení? To už musíte, vážení čtenáři, posoudit sami.

Marie Holasová

Reportáž z I. setkání příznivců holandského králíka aneb Speciálku zahajoval červený kohout

Poslední dva měsíce roku jsou časem speciálních výstav králíků jednotlivých chovatelských klubů. Zvířata jsou dospělá, přelínalá, v optimální výstavní kondici. Nejvhodnější doba k tomu, aby se chovatelé pochlubili svými odchovy a vyměnili či nakoupili nová chovná zvířata. Klub chovatelů holandských králíků není v tomto konání výjimkou. Poslední speciálka se přestěhovala po patnácti letech hostování v Kolíně do Budišova u Třebíče a nesla název I. setkání příznivců holandského králíka.

Proč ta změna po patnácti letech vzorné spolupráce s kolínskou organizací? Důvodů je několik. Tím prvním je omezení přepravy zvířat Českými drahami. Dnes již nikdo nenaloží ve čtvrtek káru beden, nepojede nebo lépe řečeno nepotáhne je někam na nádraží a za tři dny znovu neabsolvuje tuto cestu. Nezbývá nám než dovézt zvířata autem a výstavu minimalizovat na nezbytně nutnou dobu. Zvířata je ale potřeba posoudit. Ti, kteří se mohou účastnit pátečního posuzování, mi jistě dají za pravdu, že to nejlepší ze speciálky se odehraje v pátek. Vidět posuzovatele při práci, slyšet jeho připomínky ke každému králíkovi, „prohlédnout si králíka i rukama“, to je tou nejcennější školou pro každého chovatele, pro začátečníka dvojnásob. Ne každý se může v pátek uvolnit ze zaměstnání, ne každý je na posuzování zván. Důležité jsou samozřejmě osobní kontakty. Večerní posezení s přáteli má své kouzlo, zvláště proto, že jsme každý z jiného koutu republiky.

Zvažovali jsme různé varianty nového pojetí speciálky a na výroční členské schůzi se dohodli na uspořádání **jednodenního setkání** příznivců holandského králíka v sobotu a **ocenění králíků stolním bodováním**. Role hostitele se ujal Josef Dobrovolný a jeho mateřská ZO ČSCH Budišov. Termín byl stanoven na 26. listopad 2005.

Zásah třebečských hasičů v předvečer výstavy

Vše nové bývá provázeno nedůvěrou. Bude dost přihlášených zvířat? Přes počáteční obavy bylo přihlášeno 158 holandských králíků, tedy stejný počet, s jakým jsme se setkávali po několik posledních let v Kolíně. S obavami sledujeme předpověď počasí. Sněhová kalamita by mohla ohrozit zdárný průběh akce.

Hrstka skalních se sjíždí do Budišova již v pátek večer. Venku mrzne až praští. Hala nachystána a vyzdobena, první králíci dupou v klecích. Hřejeme se v klubovně u rozpálených kamen, klobásy a čaje. Přijíždějí další, jdeme zpět do haly. Najednou jeden z členů zavěťtí: „Tady něco smrdí. Hoří!“ Začal doutnat strop nad klubovnou od kouřovodu z oněch příjemně rozpálených kamen. Zakrátko je hala plná kouře. Hasíme, ale oheň se nevzdává. Voláme hasiče. Večerní ticho přeruší kvílení sirény. Za několik minut přihlížíme zásahu profesionálů. Oheň je zlikvidován. Všude spousty ledové vody, stěhování nábytku z klubovny, vytírání, větrání klubovny i haly... Tak to je mazec. Chce se nám brečet, lítostí i vztekem. Škoda je naštěstí minimální. Budišovští opravují provizorně strop.

V sobotu se vítáme s ostatními členy. Úderem deváté se scházíme v klubovně, po požáru již ani památky. Setkání zahajuje předseda klubu Oldřich Vízek, za hostitele Josef Dobrovolný a místostarosta Budišova Petr Piňos. Po chvíli se rozcházíme do haly a rozbíhá se posuzování za přítomnosti chovatelů. Pozvání přijali čtyři zkušení a osvědčení posuzovatelé. Systémem A B C D posuzují Jaroslav Verner, Jiří Jahoda, Petr Fasora a

Stanislav Kulanda. Zapisovatelé pečlivě vyplňují oceňovací listky, ostatní přihlížejí. Každý má možnost být u posouzení kteréhokoliv králíka, zeptat se na cokoliv.

Všichni tyto lidé přijeli za holanďany do Budišova

Zahájení

V kanceláři funguje „tiskové středisko“. Průběžně jsou sbírány oceňovací lístky a body doplňovány do katalogu. Kolem druhé odpoledne posuzování končí, jsou uděleny čestné ceny. Během několika okamžiků jsou k mání kompletní katalogy s oceněním.

Kolikátý je to holanďan v posuzovatelské řadě Jaroslava Vernerera?

Zbývá spousta času na výběr králíků určených k prodeji a na přátelské diskuse. Někteří odjíždějí a potvrzují tak, že speciálka se dá skutečně stihnout za jeden jediný den. Věrní ale zůstávají. Večer s nekonečnými diskusemi o holanďanech začíná v místním pohostinství a pokračuje dlouho do noci na ubytovně.

V neděli ráno hustě chumelí. Vracíme se na výstavu. Následuje předání čestných cen. Sedm „hrnečků“ si po zásluze odváží Petr Sirotek, který svým chovem už řadu let udává směr ostatním členům.

Co říci závěrem? Přes velké obavy z nového pojetí akce i návštěvu červeného kohouta v předvečer výstavy vše dopadlo na jedničku. Vystaveno bylo všech 14 barevných rázů uznaných vzorníkem. Poděkování patří především budišovské organizaci a jejímu předsedovi Josefu Dobrovolnému. Vynikající práci odvedli posuzovatelé. Jejich hodnocení bylo přísné, ale korektní. Škoda, že se nezúčastnili aktivněji všichni členové. Tak za rok opět nashledanou, jistě ve větším počtu. A nezapomeňte na naše stránky

www.holandsky-kralik.wz.cz

Jiřímu Jahodovi zapisuje nová členka Karolína Plíšková

Přísným metrem měří i Petr Fasora

Služebně nejmladší Stanislav Kulanda držel krok se svými kolegy

*Fotografie Karel Pavlíček
Text Ing. Vladimír Bradna*

Chovatelé hodnotili uplynulý rok

Členové Českého svazu chovatelů ZO Budišov se sešli na své výroční schůzi, aby zhodnotili uplynulý rok, a také připravili plán práce na letošní rok. Pozvání na tuto schůzi přijal i místostarosta obce pan Petr Piňos a předseda okresní organizace svazu chovatelů přítel Karel Hedbávný. Schůzi zahájil jednatel organizace ing. Dobrovolný, po přivítání přítomných a seznámení s programem schůze předal slovo předsedovi organizace Josefu Dobrovolnému, který přednesl zprávu o činnosti organizace. K 1. lednu 2005 měla organizace 29 členů. Během roku jeden člen zemřel a jeden ukončil členství z důvodů pracovního zaneprázdnění. Dále předseda hovořil o tom, že uplynulý rok patřil k neúspěšnějším rokům. Chovatelé organizace dosahovali nejvyšších ocenění na všech výstavách, kterých se se svými zvířaty zúčastňovali. Úspěchů bylo mnoho, ale za zmínku jistě stojí to, že v soutěži o nejlepšího chovatele okresu za rok 2004 v odbornosti chovu králíků zvítězil ing. Dobrovolný, v odbornosti holubů obsadil 2. místo Josef Dobrovolný a v odbornosti drůbeže obsadil 1. místo František Dupal a 2. místo Josef Dobrovolný. Při zimní výstavě holubů v Třebíči vystavil vítězného holuba Josef Dobrovolný. Na výstavě v Sedleci vystavil vítěznou kolekci drůbeže přítel Sedlák.

Martin Novák, Alois Sedlák a Josef Dobrovolný s poháry šampion Vysočiny

Největšího úspěchu dosáhli budišovští chovatelé na krajské soutěžní výstavě o putovní pohár Vysočiny v Bohdalově. Na této výstavě vystavovalo osm členů naší ZO a všichni získali alespoň po jedné čestné ceně. Čestných cen získali na této výstavě celkem 14, z toho přítel Durda 4 ceny. Na této výstavě je nejlepším zvířatům udělován titul „šampion Vysočiny“ v odbornostech králíci, holubi, drůbež, rovněž i v kategorii mladých chovatelů. Zde si budišovští vedli skutečně skvěle, vždyť ze 6 pohárů získali celou polovinu. V odbornosti drůbeže získal titul šampiona Vysočiny Alois Sedlák, v odbornosti holubů Josef Dobrovolný a v kategorii mladých chovatelů v odbornosti chovu drůbeže Martin Novák.

Po podrobném zhodnocení celého roku seznámil předseda s plánem práce na rok 2006. Základní organizace plánuje v lednu zájezd na trh zvířat do Streinbingu v SRN, v dubnu zájezd do Kolína a v září na výstavu mláďat králíků do Přerova. Jako každým rokem ve dnech 12. a 13. srpna o pouti soutěžní výstavu zvířectva o Putovní pohár obce Budišov.

Do plánu práce na letošní rok členové organizace také dali snažit se založit při Základní škole v Budišově kroužek mladých chovatelů. Jde jen o to, zda ze strany žáků školy bude o tento kroužek zájem.

Místostarosta obce pan Petr Piňos ve svém vystoupení poděkoval za pozvání a mimo jiné přiznal, že ani netušil, jací špičkoví chovatelé jsou v budišovské organizaci a jakých výsledků a úspěchů dosahují na všech výstavách, kterých se zúčastňují. Připomněl, že si velice cení toho, jak chovatelé reprezentují a propagují obec Budišov, zvláště při místní výstavě a při celostátní výstavě holandských králíků, která se v Budišově konala. Popřál chovatelům hodně dalších úspěchů a přislíbil další spolupráci s obcí.

Předseda okresní organizace v Třebíči přítel Hedbávný hodnotil organizaci jako nejlepší v okrese Třebíč. Zvláště vyzvedl poslední dva roky krajské soutěžní výstavy, kdy budišovští chovatelé obsadili celou kolekci drůbeže a vždy okres v této odbornosti zvítězil a tím jednou obsadil celkové prvenství v kraji a jednou druhé místo v této soutěži. Zvláště vyslovil poděkování příteli Sedlákoví, který vždy jako jediný posuzovatel drůbeže na okrese vybere a připraví celou kolekci drůbeže.

Závěrem schůze předseda organizace poděkoval všem členům organizace za práci, kterou za celý rok udělali. Vyslovil poděkování od předsedy klubu chovatelů holandských králíků za přípravu a uspořádání celostátní výstavy v Budišově, popřál všem hodně zdraví, spokojenosti a úspěchů v letošním roce.

Josef Dobrovolný

Zámecká zahrada v Budišově se mění

Při vstupu do brány zámecké zahrady najdeme na pilíři tabulku kulturní památka, u které jsem si vždy v duchu dodal – ale zničená.

Při poslední zimní návštěvě jsem byl velmi mile překvapen, když jsem namísto vlhkého chátrajícího domku zahradníka a přilehlého rozbořeného skleníku spatřil citlivě obnovené památky v původní neporušené podobě opravené moderní technologií.

Tyto klasicistní stavby vystavěné do dnešní podoby v 1. pol. 19. stol. jsou zachráněny. Průčelí domku zahradníka se zdá být renesanční, pravděpodobně postavené některým z italských stavitelů za panování Jana a Petra Mrače z Noskova, kteří zahájili rozsáhlé

budování jedné z nejkrásnějších zahrad na Moravě a roku 1538 se postarali o povýšení Budišova na městečko. Dále takto umělecky vytvořenou zahradu po vzoru královské zahrady ve Španělsku nebo italských zahrad v Římě dokončil Josef Ignác hrabě Paar.

Tabulka s nápisem kulturní památka určitě právem patří k budišovské zámecké zahradě.

Pavel Široký, člen památkové komise

Společenský katechismus

Slušně vystupování na veřejnosti, ať na ulici, ať v místech uzavřených, žádá chování klidného, nikoli strojeného a především zdvořilého. Chovejme se ve veřejnosti spíše jako přítel, nežli jako nepřítel.

To platí především o zdravení.

Jsou jisté zásady, kterými je třeba se řídit.

Tak muž zásadně zdraví dámu. Mladší muž zdraví prvně muže staršího, stejně jako mladší žena zdraví nejprve ženu starší. Podřízený zdraví prvně svého nadřízeného a děti je možno považovati za dobře vychované, když zdraví dospělé ženy i muže.

Ve městech, kde je mnoho obyvatel, kteří se navzájem neznají, platí tyto zásady přirozeně pouze při zdravení se mezi osobami se znájcími.

Na venkově, kde žijí lidé, kteří se většinou znají nebo si jsou alespoň povědomí, se lidé zdraví podle stejných zásad „na potkání“.

Je slušné a platí dobrý zvyk, kterýž je dlužno zachovávat, zdraviti, přijdeme-li do cizí menší obce, i lidi naprosto neznámé.

Jiří Guth Jarkovský

ZE SVĚTA

Bajkal a Mongolsko – díl 2. – Mongolsko

Po vyčerpávajícím přechodu státní hranice z Ruska do Mongolska jsme ve vlaku usnuli zaslouženým spánkem a v šest hodin ráno jsme se probudili v Ulánbátaru – hlavním městě Mongolska. Po ubytování a nutné očistě jsme nedočkavě vyrazili na prohlídku města.

Vlastní centrum města je tvořeno několika rovnoběžnými prospekty navzájem propojenými příčnými spojkami. V centru převažují panelové domy. Většina obyvatel hlavního města však bydlí za pomyslnou hranicí poslední hlavní ulice, kde začínají rozsáhlá jurtoviště. Táhnou se do nedozírných dálek až k dalekému obzoru pod úchvatné kopce, jež obklopují město.

Dopoledne jsme navštívili lámaistický klášter Gandantengčilen a Suchbátarovo náměstí (ohromné náměstí po vzoru SSSR). Odpoledne jsme si prohlédli Přírodovědecké muzeum s kompletními kostrami dinosaurů a jejich vejce i s hnízdy. Pokladem sbírky je úplná kostra tyranosaura. Následovala prohlídka Zimního paláce Bogdchánů.

Večer jsme ochutnali místní speciality – dobré jídlo i s polévkou se dá pořídit za 20–30 Kč. Mongolské platidlo je tugrik (cca 0,02 Kč – za 2 Kč je 100 tugriků).

Následující ráno jsme zašli na místní tržnici. Bylo třeba doplnit zásoby jídla a vody, protože nás čekal devítidenní okruh stepí a pouště Gobi. Odpoledne jsme v terénních autech UAZ vyrazili na cestu dlouhou přes 2 200 km.

Brod přes řeku v poušti Gobi

V Mongolsku žije 2 579 000 obyvatel, z toho polovina v hlavním městě a zbytek je rozptýlen po celé zemi. Ve srovnání s naší republikou je Mongolsko bezmála 20× větší.

První naše zastávka byla u zničeného kláštera Manžšin. V okolí tohoto kláštera jsme viděli kamenné báby z doby Hunů. Ve 30. letech minulého století bylo v Mongolsku přes 4 000 lámaistických klášterů. Po zásahu komunistů zůstaly stát pouze tři. V současné době se lámaistická tradice v Mongolsku začíná pomalu obnovovat. Na mnoha místech rozbořených klášterů se staví kláštery nové. Spousta chlapců si nechává oholit hlavy a chtějí zde strávit alespoň několik let, aby se něčemu naučili.

Jaci ve stepi

Mongolská step krásně voní po bylinách. Roste na ní asi 60 druhů pelyňku a ve velkém rozsahu kvete divoký česnek. Stále jsme potkávali stáda ovcí, koz, koní, krav a velbloudů, které hlídají pastevci na koních.

Další naše zastávka byla na jídlo ve vesnici. Vesnice představuje několik chalup, obchůdků, školy a 1–2 „restaurace“ (spíše bufetová jídelna) a někdy dokonce i benzínové pumpy (na ruční pohon). Dali jsme si tradiční mongolské jídlo buzy – to jsou knedlíky z nudlového těsta, plněné skopovým masem a cibulí, vařené v páře. Jako nášup byl guláš – hovězí maso s rýží a zeleninou. To už se schylovalo k večeru a bylo třeba za světla postavit stany. Přesto jsme neodolali zastávce na ochutnávku kumysu (kvašené kobyli mléko). Stany jsme stavěli téměř potmě a bez mytí jsme zalehli (vodu je nutné šetřit na pití).

Benzínová pumpa v mongolské vesnici

Ráno jsme se vydali na další cestu pouští. První naše zastávka byla v oáze na místě rozbořeného kláštera. Několik kilometrů od oázy byly na skalách k vidění úžasné malby z doby kamenné. Cestou jsme přijali pozvání od místních pastevců do jejich geru (jurt). Drsné přírodní podmínky, nízký počet obyvatel a vzdálenost mezi jednotlivými jurtami formovaly po dlouhá staletí mentalitu mongolských kočovníků. Každý poutník je srdečně vítán a bohatě pohoštěn. Nabídli nám to nejlepší co měli – kozí škvarky, sušený jogurt a tvaroh. Pečivo prakticky neznají. Vyjma soli nebývá v Mongolsku používáno žádné koření, přesto se jedná o jídlo chutné a výživné. Na oběd jsme zkusili další mongolskou specialitu, chošur. Jedná se o smaženou placku plněnou mletým skopovým masem.

I při jízdě autem se bylo pořád na co dívat. Tentokrát to byla supí hostina a stáda gazel.

Odpoledne jsme navštívili další jurtu, kde nám nabídli kudys a sušený sýr. Tato jurta měla dřevěnou podlahu, což znamená zámožnost rodiny, která ji vlastní. Tentokrát jsme tábor rozbili u řeky, která se ztrácí v poušti, a mohli jsme si dopřát přepych mytí.

Další den jsme začali prohlídkou kláštera Ongin Chit. Je to obrovský mnohahektarový komplex, který byl ve 30. letech minulého století rovněž zničen komunisty. V klášteře byla dokonce i univerzita se čtyřmi katedrami.

Odpoledne jsme si udělali procházku saxalovým lesem. To jsou zakrslé stromy, které vypadají, že rostou daleko od sebe, ale jsou propojené kořeny. Stromy mají dužnaté

listeny a jsou vyživovány spodní vodou. Vzhledem k tomu, že půda obsahuje hodně soli, jsou listeny slané a velice rádi je požirají velbloudi. Nám moc nechutnaly.

Vnitřek geru – typický mongolský obyvatel

Parkoviště korábů pouště

Ger neboli jurta – tradiční obydlí mongolských pastevců

Po saxalovém lese jsme viděli světovou raritu, slavné „Hořící útesy“ – Bayan Dzag. Název je dán načervenalou barvou písku. Zde bylo nalezeno mnoho dinosaurích kostí i vajec. Kostí byly uchovány díky vysokému obsahu soli v půdě. Dokonce i voda je v této oblasti mírně slaná. Noc jsme strávili v kempu v tradičním mongolském geru.

Ačkoliv by si mnohý člověk mohl myslet, že v poušti toho moc k vidění není, opak je pravdou. Poušť Gobi má 33 různých podob. Od stepí přes hory až po písečné duny. Průměrná nadmořská výška v Mongolsku je 1560 m (v ČR 430). Zdejší podnebí je hodně podobné Tibetu. Kouzelně barevné velehory Gobijského Altaje vyrůstají z pouště jako fata morgana. Projíždět přes tyto hory byl úžasný zážitek. Pěšky jsme se prošli ke „Kaňonu supů“ – Jolyn Am. V nejvyšším místě kaňonu bývá až do konce června sníh. Tentokrát jsme rozbili tábor ve volné divočině. V noci fičel vítr a přšelo. Podle Mongolů je ten, který přinese do Gobi déšť, velice vážený host.

Ovó šamanistů

Součástí velehor Gobijského Altaje je národní park Gurvansajchán (Tři krásy), který jsme samozřejmě také navštívili. Udělali jsme si procházku k pramenům dvou horských říček. Zastavili jsme se u vyvělé sopky, ale nahoru mohli vyšplhat pouze muži, protože podle pověsti duch této sopky nemá rád ženy. A tak si ho ženy snažily udobřit alespoň tak, že třikrát obešly šamanistické Ovó pod sopkou. Potom jsme viděli pověstmi opředené „Zrcadlové skály“, kde se v některých místech člověk skutečně ve skále vidí jako v zrcadle. K večeru jsme viděli další podobu Gobi, a to písečné duny, dlouhé 20 km

a široké 1 km. Těsně kolem dun jsou bažiny a pastviny, kde se popásají obrovská stáda koňů a krav. Tohle všechno jsme si mohli prohlédnout pěkně zblízka, protože hned následující den jsme do těchto míst podnikli dvouhodinovou vyjížďku na velbloudech, což byl samozřejmě neopakovatelný zážitek.

Národní park Ogolson v pohoří Changaj

Druhého dne jsme se stavili na jídlo a doplnění zásob v jednom z pěti největších měst Mongolska – Arvayheer. Navečer jsme projížděli lávovým polem plným kamenů (lávové vyvěřeliny) k národnímu parku Olgonson v pohoří Changaj. Tentokrát jsme spali v mongolských jurtách v nadmořské výšce přesahující 2000 m. V noci mrzlo a byla nám zima, ale odměnou nám byla ranní procházka k vodopádu a do kaňonu na řece Orchon. Tato řeka je opředena mongolskými legendami a je v ní křišťálová voda plná ryb. Další noc jsme na jejím břehu i přenocovali.

Poslední naše delší zastávka byla dávná metropole Mongolské říše Charchorin (Karakorum), založená Čingischánem a údajně navštívená Marko Polem. V tomto městě jsme navštívili největší, nejposvátnější a zřejmě nejzachovalejší klášter v Mongolsku Erbene Dzú Chíd obehnaný mohutnou bílou hradbou se 108 suburgany, sochami želv ochránkyň a Zlatou stúpou. Viděli jsme také kultovní šipový Falus a Vaginální úbočí.

V písčinych dunách Mongol Els jsme ve stanech strávili naši poslední noc v poušti. Vzhledem k nedalekým bažinám jsme si užili komárů, ale odměnou nám byl nádherný večer za úplňku. K nezapomenutelným zážitkům bude jistě patřit okamžik, když se přes náš stanový tábor přehnal stádo divokých koní a běželo přes poušť naproti úplňku.

Bájná řeka Orchon

Charchorin – dávná metropole Mongolské říše Karakorum založené Čingischánem

Nejposvátnější chrám Mongolska – Erbene Džú Chíd

Zed' okolo Erbene Džú Chíd

Česká restaurace v Ulánbátaru

Posledních asi 300 km do Ulánbátaru jsme už projeli jen s menšími zastávkami. Třeba u Ova šamanistů. Ovó je jakási mohyla složená s kamenů a slouží k uctívání duchů, protože v Mongolsku je ještě velmi rozšířený šamanismus.

Podivného tlustého červa, který prý žije hluboko v písku a dokáže zabít člověka i na vzdálenost několika metrů, legendami opředeného Olgoje Chorchoje, jsme (naštěstí) nepotkali a místní lidé se zdráhají o něm dokonce i mluvit, aby nepřivolali neštěstí.

Ženy mají v mongolské společnosti poněkud jiné postavení než u nás. Doprovází muže a jsou mu bezezbytku podřízeny. Starají se o domácnost a vychovávají děti. Muž se stará o stáda a koně. Hierarchie společnosti je natolik jasná a stále přetrvávající, že muži přísluší informace a rozhodnutí a žena musí poslouchat. Avšak i v mužské společnosti je patrný jistý společenský žebříček, který je bezezbytku ctěn a dodržován.

Přesto jsme se poslední večer v Mongolsku strávený v hlavním městě mohli přesvědčit, že Ulánbátar je dynamicky se rozvíjející město v mnohém podobné městům evropským. Dokonce jsme navštívili pravou českou restauraci Bohemia a mohli si dát dršťkovou polévku, řízek nebo svíčkovou. To byla příjemná tečka za naším výletem po Mongolsku.

Ladislav Pěša

Z PŘÍRODY

Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče – ryby I.

Ryby jsou nejpočetnější třídou obratlovců. Patří sem přibližně 30 000 druhů, z nichž je asi ½ sladkovodních. I v současnosti jsou každoročně popisovány druhy nové (s frekvencí až 20 druhů za měsíc), převážně z mořských hlubin a tropických pralesních vod. V našich vodách od horských bystřin po údolní nádrže bylo zjištěno 78 druhů sladkovodních ryb.

Pokračujeme v informacích o kolekci ryb v muzejních sbírkách; pro tentokrát ještě zůstaneme u ryb mořských, které jsou v našich sbírkách zastoupeny ve formě vycpanin (59) a lihových preparátů ve skleněných válcích (57).

Třída: RYBY

Řád: KOSTLÍNI

vývojově starobylý řád zachovaný pouze v některých sladkých vodách Severní a Střední Ameriky. Tělo tvarem podobné štice je kryto ganoidními šupinami (skelné, tvar kosočtverečných destiček, na povrchu vrstva ganoinu). Zvláštní tvar odlišný od ostatních ryb mají obratle: vpředu vypuklé, vzadu vyduté.

Čeď: kostlínovití

Připomínají způsobem života štiky – sladkovodní dravci lovící ryby krátkým rychlým výpadem.

Kostlín obecný, americký

z čeledi nejznámější a nejrozšířenější druh, obývá východní část Severní Ameriky od řeky sv. Vavřince po Mexický záliv. Hmotnost 22,5 kg, délka až 1,5 m. Štíhlé tělo s dlouhým úzkým rypcem. V létě stojí ve skupinách na místě u hladiny. Třou se v pozdním jaře na vyhřátých mělčích. Nejvyšší zaznamenané stáří 22 let. Maso není příliš ceněno, pojídáno jen ojedinele. Uvádí se, že jikry jsou jedovaté. Zajímavý objekt sportovního rybolovu, nejtěžší exemplář uloven r. 1954 – 22,82 kg.

Řád: BEZOSTNÍ

Mořské ryby, vzácněji sladkovodní, hejnové, živí se planktonem. Mají velký hospodářský význam.

Čeď: sled'ovití (válce)

Roční výlov činí 60 mil. centů – 40 % všech celosvětových úlovků ryb. Značné druhově bohatá čeď – 160 druhů, většinou mořských. Většinu života tráví dále od pobřeží, kde se často i rozmnožují. Tělo nevelké, stříbřité, hlava holá, u některých na břichu kýl. Ocasní ploutev charakteristicky hluboce vykrojena. Živí se planktonem či drobnými rybkami.

Sled' černomořský

Placka pomořanská – oči vpředu a vzadu pokryty blanitými záhyby (tukovými víčky) – chrání oči při dlouhých tazích velkou rychlostí proti proudu. Jikry polopelagické – postupně klesají do spodních vrstev blíže ke dnu. Dříve táhla s lososem až do Čech, kam připlouvala v červnu (V. Frič ji nalézal v té době na pražském trhu). Za skřelemi má velkou černou skvrnu.

Sleděc kaspický dunajský

ze záp. poloviny Černého moře vyplouvá do Dunaje až k Železným vratům, odtud do Budapešti.

Šprot obecný – hejnová ryba, ve dne se drží u dna, v noci vystupuje k hladině a uskupení se víceméně rozpadá. Tře se při teplotě vody 6–13 °C. Vykulený plůdek je od pobřeží rozptylován a roznašen mořskými proudy. Dospívá ve stáří 2 let.

Sardinka obecná – východní Atlantik; ryby volné vody žijící ve velkých hejnech hlavně koncem jara a v létě, když táhnou na sever na lov za potravou (planktonní korýši, rybí jikry a potěr). Na podzim táhnou hlubšími vodami na jih. Tření probíhá při pobřeží. Tělo je dlouhé, kryté velkými, slabými, snadno opadávými šupinami. Ocasní ploutev je hluboce vykrojena. Mladé kusy známé jako „sardinky“ měří 13–16 cm, jinak dorůstají nejvýše 30 cm.

Sardel obecná (anšovka)

osidluje slané vody při pobřeží Evropy, žije v obrovských hejnech, podniká daleké cesty, při vyhledávání planktonní potravy se drží u hladiny, pouze v zimě se pouští do hloubky 150–200 m. Plůdek velmi citlivý na větší změny teploty. V oblastech, kde ještě nezasáhly do zpracování úlovků stroje, zpracovávají se klasicky bez použití nástrojů, pomocí dlouze narostlého nehtu na pravém palci. Jedním řezem a trhnutím se odstraní rybě hlava a z útrob vytáhnou vnitřnosti. Poté jsou vyprány, nasoleny a krátce vařeny na sítěch v oleji s přídavkem koření. Po vyschnutí se kladou do konzerv, zalévají olejem.

Sardel obecná (anšovka)

Čeled': sumcovití

Pancéřníček pobřežní

Severní část Již. Ameriky, na předním okraji tukové ploutvičky umístěn trn. Někteří se mohou pohybovat po souši (v období sucha) pomocí silných prsních ploutví, využívají při tom také střevního dýchání (vystavený exemplář uloven ve Venezuele).

Čeled': sumečkovití

Sumeček

(vystavené exempláře uloveny ve Venezuele; v některých případech se s největší pravděpodobností jedná o nové druhy; obecně není o jejich způsobu života dosud mnoho známo)

Řád: JEHLICE

většinou mořské druhy tropické a subtropické oblasti, protažené tělo kryté okrouhlými šupinami, ploutve bez trnů, u řady druhů značně protažené čelisti.

Čeled': jehlicovití

žijí většinou poblíž břehů, někdy korálových útesů, živí se rybami. Často vyskakují nad hladinu, aby překonaly různé plovoucí překážky. Některé druhy průmyslově loveny, patří k chutným rybám.

Jehlice rohozobá (válce)

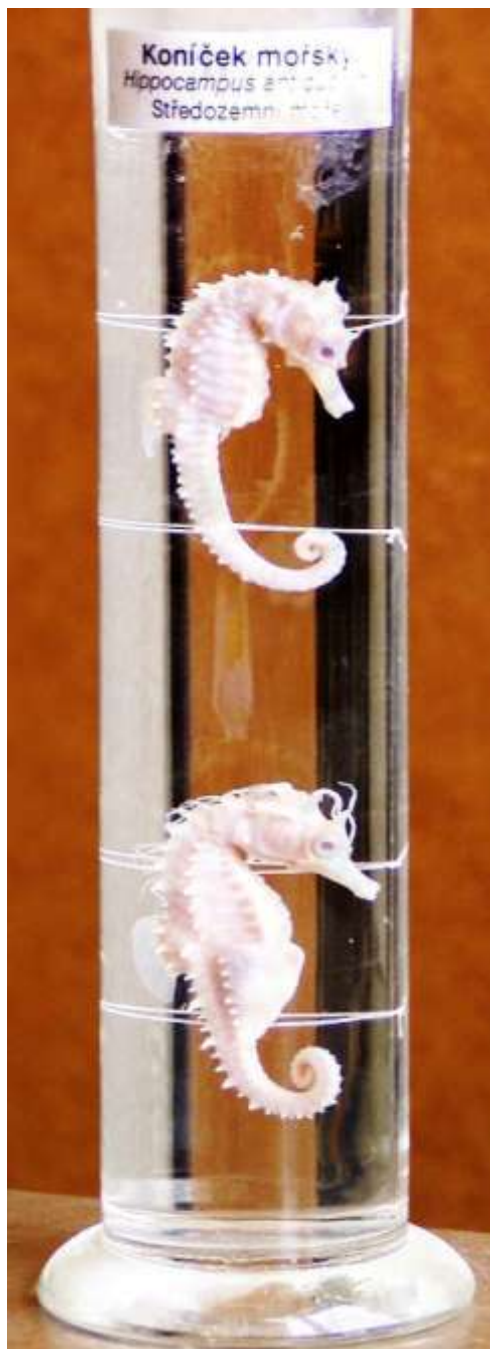
žije v severovýchodním Atlantiku, tělo je dlouhé, hlava s dlouhými tenkými čelistmi (spodní roste výrazně rychleji, takže je u mladých ryb značně protažená). Délka většinou 70 cm. Postranní čára je položena nízko, hřbetní ploutev posunutá výrazně dozadu, prsní ploutve mají základnu vysoko za hlavou. Výtečný plavec, pokud je pronásledovaná nepřáteli, vyskakuje vysoko nad hladinu. Shlukuje se do hejn na širém moři, kde se taky v létě vytírá v několika dávkách. Každá jikra má vlákna, kterými se zachycuje na vodních rostlinách. Potěr se drží v blízkosti pobřeží. Zajímavá je zelená barva kostí (obsahují nezávadné barvivo vivianit). Je oblíbenou kofistí tuňáků a jiných dravých ryb, rybáři ji užívají jako návnadu při lovu tuňáků. Maso nejkvalitnější v zimě, jindy poměrně suché.

Řád: HRDLOPLOUTVÍ

Čeled': treskovití

Převážná část druhů žije na severní polokouli, mají vzácně 1, obvykle 2–3 hřbetní ploutve, 1–2 ploutve řitní, břišní umístěny pod prsními. Tělo kryto drobnými hladkými (cykloidními) šupinami. Obývají chladnější vody, rozmnožují se při 0 °C, žijí v hejnech, příslovečná je jejich vysoká plodnost – kladou až několik desítek milionů jiker!!! V životním cyklu hrají důležitou roli tahy – potravíní i třecí, u některých velmi dlouhé a ovlivňovány mořskými proudy. Hospodářsky nejvýznamnější skupina ryb: tresčí játra – bohatá na vitamin A+D, lahůdkou jsou konzervovaná, maso se dodává na trh v různých úpravách (mražené, solené, konzervované, sušené), kůže – kožená galanterie, spolu s plynovým měchýřem a ploutvemi - výroba klihatu, hlava, kosti, vnitřnosti – mlety na rybí moučku. V ekonomice mnoha států představuje lov tresek podstatnou položku (vznikají konflikty, „tresčí války“).

Někdy uloveny i na udici, v r. 1969 treska obecná u New Hampshire (USA) – 45 kg.

Koniček mořský

Treska bezvousá (válce)

Treska obecná (kostra)

Atlantský a Severní ledový oceán, kromě sledě nejčastěji lovená dravá ryba s velkým hospodářským významem – velmi chutné maso, užívá se rybí tuk a játra bohatá na vitamíny A a D, zpracovávají se i jikry. Na bradě má dobře vyvinutý masitý vous, drobně ozubenou tlamu, 3 hřbetní ploutve, řitní má 2 části. V obrovských hejnech podniká daleké cesty, shromaždiště a loviště vždy v hloubce 150–200 m. K rozmnožování táhnou 8–10letí jedinci i několik měsíců do míst tření vzdálených i 1000 km, oplozené jikry jsou odnášeny proudem.

Řád: LALŮČKOŽÁBŘÍ

setkáváme se u nich s fantastickými tvary ploutví i jiných orgánů - hlava vybílá v dlouhý rypec, hřbetní ploutev někdy opatřena velkými ozubenými trny. Mořské druhy žijící u pobřeží.

Čeled': jehlovití

nemají šupiny, nýbrž kostěný pancíř pokrývající celé tělo, na hřbetě pouze 1 ploutev. Malá ústa - nejsou dravé, žábra v podobě lalůčků (nikoliv tyčinek – odvozeno jméno řádu.) Žijí v hojně zarostlých místech u pobřeží, hodně druhů mezi korálovými útesy).

Jehla hranatá, mořská (válce)

rozšířena v SV-Atlantiku, tělo velmi protáhlé měří 30–50 cm, kožní kostra s kostěnými kroužky, trubkovitě protažený rypec tvoří více než ½ délky hlavy, malá rozštěpená ploutev ocasní. Na kořist (planktonní korýši, potěr) číhá ve svislé poloze mezi vodními rostlinami. Při tření samička po dlouhé svatební hře předá 200–400 jiker po částech samečkovi do břišní rýhy. Z ní se 3 cm dlouhé mladé rybky rodí za 5 týdnů.

Koniček mořský (exponát, válce)

bizarní rybka žijící v mělké vodě na pobřeží Středozemního moře ve spleti chaluh, je k nim přichycena svým ovíjivým ocáskem. Pohybuje se (plave) pomocí rychle vířící hřbetní ploutvičky, ocasní úplně chybí. Tělo kryto mnoha výběžky a rohovitým pancířem. Hlava vybílá v trubicovitý chobot, kterým nasává potravu (drobné korýše a jiné živočichy). O jikry pečuje sameček, do jeho břišního vaku samička při páření vypouští jikry. Po vylíhnutí ještě nějaký čas zůstanou uvnitř, než je sameček vypudí, pak se zdržují v jeho blízkosti. Koniček bývá často chován i v akváriích.

Řasovník

Řád: ROPUŠNICE

Čeled': ropušnicovití

obývají teplá moře – africké pobřeží Atlantického oceánu. Tvar těla a uspořádání ploutví podobné okounovitým - velká hlava, mnohé druhy mají tělo kryto různým počtem trnů, hlavně na některých ploutvích spojeny jedovými žlázkami. Některé nádherně vybarveny. Rybáři se bojí jejich jedovatosti. Při zranění ropušnicí rána nekrvácí, nejdříve je cítit prudkou bolest, brzy místo opuchne, zčervená a dlouho a špatně se hojí, i po vyhojení je místo dlouho citlivé na různá podráždění. Hlubší rána může být i smrtelná.

Ropušnice obecná (válce)

žije skrytě v SV Atlantiku u pobřeží mezi kameny a skalami v hloubce 0–500 m. Tělo z boku mírně zploštělé, hlava široká s trny. Nad očima a přední nozdrou malá tykadla. Ploutve z tvrdými paprsky. Plynový měchýř chybí. Zbarvení je značně závislé na místě pobytu. Ropušnice loví za soumraku a v noci (ryby, velké koryše), vyplašená bleskově vyráží, aby se nedaleko opět schovala. Jikry klade v želatinových shlucích.

(Pokračování)

*Fotografie Jana Pavličková
Text Helena Sutorová*

Zahradníkův rok

Když jsem začal znovu uvažovat nad tím, čím se budu zabývat na stránkách dalšího Budišovského zpravodaje, chvíli se mne zmocnil pocit, že téma různých zahradních staveb, drobných stavbiček typu zídek, jezírek, závlah apod. je již vyčerpané. Tu jsem si vzpomněl na zelené střechy.

Zelené střechy – střešní zahrady patří do úprav zahrady a okolí domu zrovna tak, jako ostatní prvky zahradní a krajinářské činnosti. Stávají se velmi důležitým prvkem hlavně městského prostředí. Ve městech je zeleň významně potlačována, a tak je nutné nějakým způsobem dostat ji zpět. Problematika střešních zahrad není jenom tématem pro města, ale má své uplatnění všude.

Pro mnohé je pojem střešní zahrada nový nebo málo známý. Nevíme, co si pod tímto pojmem představit. Mnozí z nás ještě nic takového na vlastní oči neviděli, anebo jen na obrázcích novin, časopisů. Mohlo by se zdát, že zelená střecha je velmi složitý problém a je prakticky neřešitelný. Přitom už z historie jsou známé stavby, mnohé ve Skandinávii, které bychom klidně mohli střešními zahradami nazvat. Už tehdy lidé věděli o izolačních vlastnostech takovýchto střech. Měli dostatečné znalosti o potřebném zatížení střechy a konstrukčních potřebách pro takovou střechu. Mnohé stavby stojí dodnes a sklízejí obdiv odborníků i laické veřejnosti.

Kdybychom měli jmenovat důvody, proč nahradit střechy pokryté různými krytinami střechou pokrytou vegetací, mohli bychom uvést tyto:

- Proloužení životnosti hydroizolační vrstvy střechy, protože ji chrání před UV zářením a extrémními teplotními výkyvy.
- Lepší tepelná izolace stavby.
- Snižování odtoku srážkové vody . Zbývající přebytečná voda odtéká postupně.
- Povrch zelené střechy zachycuje prach a jiné škodliviny.
- Zlepšování mikroklimatu ochlazováním a zvlhčováním vzduchu.
- Snižování hlučnosti.
- Zelené střechy vytvářejí životní prostor pro živočichy a rostliny.

Pokud přemýšlíme o tom, že bychom si někde takovou střechu chtěli založit, musíme se nejdříve poradit s odborníkem – statikem, který celou střechu prohlédne, zjistí jaké by bylo možné její případné zatížení. Brát v úvahu se musí i zatížení střechy po dešti, dále pak druh použité vegetace atd. Statik nám vypočítá zatížení na naši střechu. Podle toho potom volíme způsob využití střešní zahrady. Ideální ovšem je o zeleni na střeše uvažovat již při projektování stavby nebo domu. Bez dokonalé izolace střechy ovšem o zelené střeše vůbec ani neuvažujeme. Kdo by chtěl, aby nám do domu zatékalo, vlhly nám zdi? Právě proto věnujeme izolaci střechy náležitou pozornost. Je mnoho materiálů, které se dají použít, obraťme se na odborníky.

Střešní zahradu je možné založit nejenom na střeše rovné, ale také na valené nebo šikmé. U valených a šikmých střech musíme učinit taková opatření, aby nám substrát neujížděl, nevyplavoval se. Jsou na to různé ukotvovací systémy, záleží jenom na tom, jak je střecha strmá, jaká bude mocnost vrstvy substrátu, atd. Tady bude lepší se poradit s odborníky.

Podle zatížení střechy a způsobu využití může být střecha extenzivní, tzn. osázená jednoduchou zelení, při vrstvě substrátu 5–15 cm, bez častějšího vstupu na takovou střechu. Volíme rostliny odolné vůči suchu a mrazu s vysokou schopností regenerace. Používáme trvalky, jako rozchodníky, netřesky, tařice, rožce, mateřídoušky, z trav kostřavy, lipnice, ostrice. Vytvoří souvislý pokryv a nepotřebují prakticky žádnou údržbu ani závlahu. Jenom je občas nutné zkontrolovat, jestli nám na střechu nenaletěl nálet plevelných rostlin, ten odstraníme.

Jestli chceme budovat střechu intenzivní – s náročnější vegetací, stavebními prvky, můžeme se po této střeše pohybovat, vytvořit třeba posezení. Vysazujeme travník, různé keře nebo i stromy. Mocnost substrátu se je tady do 70 cm. Takováto vrstva substrátu bude stačit na menší stromy . Na velké stromy vytvoříme výsadbová místa ze substrátem až 1 m. Bude tady však nutná závlaha. Ze stavebních prvků budujeme cestičky, různé

komunikace, terasy s posezením, různé druhy mobilní zeleně, bednění. Dokonce je též možné založit třeba okrasné jezírko.

Ať se rozhodneme pro jakýkoliv typ vegetačního krytu, skládá se střešní nástavba z následujících vrstev:

Vrstva proti prorůstání kořenů

Ochranná a akumulární vrstva

Drenážní a akumulární vrstva

Střešní vrstva – substrát

Rostliny – extenzivní a intenzivní zeleň

Chtěl jsem se jenom v krátkosti zmínit i o této možnosti ozelenění našeho okolí. Není zatím rozšířena v takovém měřítku jako jiné tradiční způsoby zakládání zeleně, ale s příchodem nových technologií staveb se i se zelenou střechou budeme setkávat častěji.

Ladislav Molnár

Zeleň do zahrady

V této rubrice se v tomto a následujících dílech našeho okénka budeme zmiňovat o méně známých, zajímavých druzích a skupinách rostlin. Nedávno jsem se zúčastnil velmi zajímavé přednášky o skupině rostlin pro nás do určité míry známých, ale také tajuplných. Touto skupinou jsou – bambusy.

O bambusech bylo už mnoho napsáno i namluveno. Je to skupina rostlin velice atraktivních, zajímavých, všestranně použitelných. Mnozí z nás namítnou, že to nejsou rostliny do našich zeměpisných šířek, ale opak je pravdou. Vraťme se ale na úplný začátek.

Na přednášce, kterou jsem absolvoval, prezentovali bambusy pánové z největší bambusové školky v Evropě, ne-li na světě. A ti už o těchto rostlinách něco vědí. Mnoho let tyto rostliny pěstují, zkoušejí v různých klimatických podmínkách a nadmořských výškách. Tak se jim podařilo zařadit jednotlivé bambusy do skupin podle odolnosti vůči mrazu. Vznikla jakási mapa pro různé uplatnění bambusů v jednotlivých částech světa včetně seznamu druhů vhodných pro podmínky České republiky. Tyto znalosti si páni nenechali jenom pro sebe a zveřejnili je na oficiálních internetových stránkách:

www.bambooselect.com

Na těchto stránkách jsou v různých jazycích a již i v češtině popisy druhů a odrůd vhodných pro danou oblast, pro tu kterou zemi. Proto se také dozvíme, že pro Českou republiku je vhodných asi 10 druhů bambusů. Jsou tady uvedeny druhy, pro které jsou naše klimatické podmínky vhodné co do odolnosti vůči mrazu. Určitě namítnete, že se někomu z vás daří pěstovat i jiné, tady v seznamu neuvedené druhy. Je to možné. Mohou přežít, prosperovat. Speciální péče, vhodný výběr stanoviště mohou přezimování velice napomoci. Určitě se daný druh ale nedá zobecňovat pro použití v co nejširším regionu.

Kdybychom chtěli charakterizovat celou skupinu bambusů, museli bychom říct, že je to skupina velmi rozmanitá. Zahrnuje druhy drobné, malé, střední až obří, úzké, sloupovité rozkladité, s listy tenkými, úzkými i širokými, různých odstínů. Stébla mají tenká i gigantická v závislosti na druhu a kvalitě prostředí.

Důležitým morfologickým znakem bambusů, který má výrazný vliv na jejich pěstování, je druh kořene. Jestliže mají bambusy kořeny výběžkaté – jsou agresivní a velmi snadno a rychle se rozšiřují do okolního prostředí. Rostou do hloubky až 50 cm a od mateřské rostliny se mohou rozrůst i na několik metrů. Při výsadbě bychom u těchto druhů měli s takovouto skutečností počítat a dát jim více prostoru. Nebo musíme použít speciální polyetylenové fólie proti prorůstání. Umístujeme je až 65 cm do země a necháme je několik centimetrů nad zem vyčnívat, protože oddenky bambusů by je mohly přerůst.

U trsnatých druhů bambusů takovéto úpravy nebudou nutné. Rostliny se rozrůstají jenom v místě vysazení a nekonkurují tak jiným rostlinám, nerozšiřují se do okolního prostředí.

Bambusy jsou většinou poměrně skromné a přizpůsobivé. Rostou dobře v propustných půdách s vysokým obsahem živin a humusových látek, mírně kyselých. V těžkých půdách chybí kořenům vzduch. To ovlivňuje rychlost růstu a celkovou vitalitu rostliny. Tyto podmínky ale můžeme celkem dobře ovlivnit úpravou půdy. Proti silnějšímu vysychání půdy se bráníme mulčováním jejího povrchu. Dobře poslouží kůra. Zároveň chráníme rostliny i proti silným mrazům. Důležitou činností při pěstování bambusů je přihnojování. Přihnojujeme nejvíce v období nejintenzivnějšího růstu, tj. od dubna až do začátku léta. Potom omezíme hnojení dusíkem a zvyšujeme dávky draslíku. Rostliny dobře vyzrají a lépe přečkají silné mrazy. Po zimě poškozené části stébel odstraníme. Vylepšíme tím vzhled rostliny a nutíme ji také k tvorbě nových výhonů.

A ještě jedna zajímavost. Bambusy patří botanicky mezi trávy. Dodnes však není spolehlivě vysvětlen rytmus jejich kvetení. Mnoho druhů vykvétá velice vzácně, jednou za 30 až 120 let. Zajímavé je, že v rámci jednoho druhu rozkvétají v jednu dobu všichni nebo téměř všichni jedinci na celé planetě. Po odkvetení bambusy vytvoří semena a hromadně uhynou. Tato na jedné straně nepříznivá skutečnost má však i klad v tom, že se tím otvírá možnost ke vzniku nových odrůd a selekcí (výběrů). Jiné bambusy (některé druhy rodu *Sasa*, *Pseudosasa*, *Phyllostachys*, *Pleioblastus*) přečkají periodu kvetení bez poškození.

K využití bambusů lze v krátkosti říct jen tolik, že jsou to rostliny velice všestranného využití. Své uplatnění najdou v soukromých zahradách, ale i v zeleni veřejné. Dají se použít velice dobře jako půdní kryt, chránící před vysycháním, erozí. Můžeme z nich vytvořit i skvělou kulisu, zákoutí, vyniknou i jako solitérní rostliny. Můžeme je kombinovat s trvalkami, trávami, keři i stromy. Dají se pěstovat i v nádobách jako mobilní zeleň. Pro svou nenáročnost a snadnou údržbu se určitě u mnohých z nás stanou oblíbení na zahradě. Jejich služeb budu na námi vysazovaných zahradách mnohem více využívat i já.

Ladislav Molnár

SPORT

Fotbalisté bez zimního spánku

Zimní přípravu jsme zahájili 4. ledna. Hlavním cílem tréninku, který se konal 3 × týdně, a to v úterý, pátek a neděli, bylo nabrání fyzicky. Pravidelně se scházelo 14–15 hráčů.

Od února jsme začali každý pátek trénovat na umělé trávě ve Velkém Meziříčí. Zde jsme se přihlásili do turnaje za účasti mužstev z Velkého Meziříčí, Luk nad Jihlavou, Radostína, Měřína a Dolních Heřmanic. Zatím jsme sehráli tři utkání, v nichž jsme porazili Měřín 6:1, Radostín 1:0 a remizovali s mužstvem Luka nad Jihlavou 3:3.

Naším hlavním cílem pro jarní sezónu je hrát atraktivní fotbal v popředí tabulky, který by přilákal co nejvíce diváků.

Karel Věžník

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

Vzpomínka

V únoru 2006 by oslavila narozeniny naše maminka, tchýně, babička, prababička, teta a také budišovská patriotka paní Božena Tesařová, rozená Davidová. Kdyby jí byl osud více nakloněn a nepodceňovala vědu lékařskou, mohla by se teď dožít 85 let. Bohužel nám náhle zemřela před dlouhými 23 roky a my ji stále postrádáme.

Kdo jste ji znali, vzpomeňte, prosím, společně s námi.

Ten podivný život ale nepřináší jen smutek! V tomto roce oslavil své šedesátiny jeden z nás. Přejme mu zdraví a dlouhá léta v jeho milovaném Budišově.

Rostislav a Vladimír Tesařovi

POČASÍ

Přehled srážek v měsících

prosinec 2005	57,6 mm
leden 2006	29,3 mm
únor 2006	24,4 mm

JÍZDNÍ ŘÁD

Platí od 11. 12. 2005 do 9. 12. 2006 (vybrané spoje)

Křižanov – Studenec

Velké Meziříčí–zast.	Budišov	Studenec	přípoj		do Třebíče	
			do Brna odjezd	příjezd	odjezd	příjezd
4.03 x	4.32	4.42			4.49 x	5.05
5.19	5.48	5.58	6.00	7.10	6.01	6.18
8.14	8.41	8.51	8.58	10.10	8.59	9.16
10.14	10.41	10.51	10.58	12.10	10.58	11.16
12.14	12.41	12.51			12.59	13.16
13.41 x	14.07					
14.11	14.39	14.49	14.58	16.12	14.59	15.16
16.20	16.46	16.56	16.58	18.10	16.59	17.16
18.13	18.42	18.52	18.58	20.10	19.57	20.14

Studenec – Křižanov

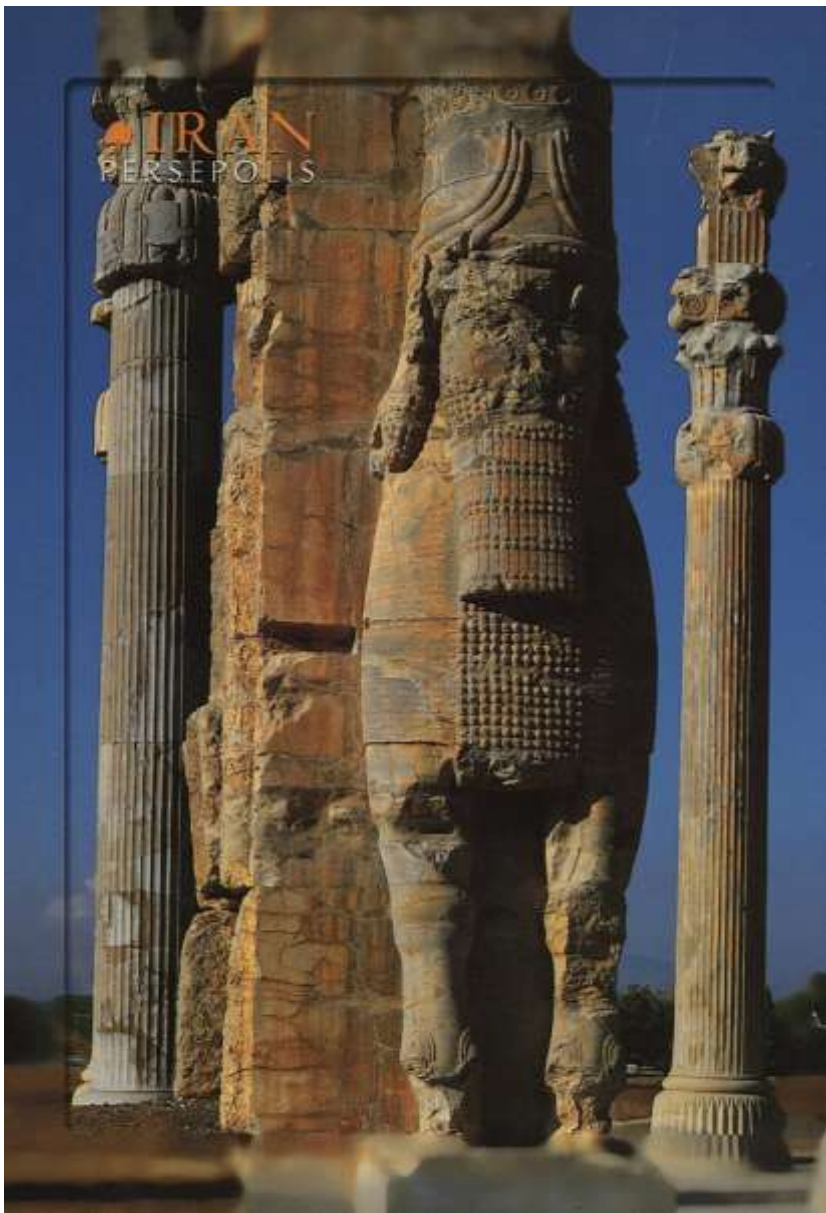
přípoj		příjezd z Třebíče		Studenec	Budišov	Velké Meziříčí–zast.
příjezd z Brna odjezd	příjezd	odjezd	příjezd			
					4.49	5.14
5.37	6.53	5.38 x	6.00	6.03	6.13	příjezd
		6.19	6.35	6.56	7.11	7.36
7.35	8.59	8.39	8.58	9.05	9.21	9.46
9.37	10.58	10.39	10.58	11.05	11.21	11.46
11.37	12.59	12.39	12.58	13.01	13.13	13.38
					14.22 x	14.48
13.37	14.59	14.39	14.58	15.05	15.21	15.46
14.38 x	15.57	16.39	16.58	17.05	17.21	17.46
15.37	16.59			18.11 x	18.23	18.48
18.37	19.57	18.39	18.58	20.05	20.21	20.46
20.37	21.48	20.39	20.58			
22.47	23.57					

x – jede jen v pracovní dny

Z REDAKČNÍ POŠTY

Pozdrav z dalekého Íránu

Redakci Budišovského zpravodaje potěšil pozdrav od Petra Nováčka a Jaroslava Zezuly z Budišova.

DOPLNĚNÍ A OPRAVY

V Řeči p. řídícího Zejdy rozhlasem budišovským na rozloučenou se školou doplňujeme, mezi s vděčností vzpomenuuté učitele, jméno p. uč. *Marie Čechové (Davidové)*.

V textu „Matěj“ a ty ostatní (str. 28) je uvedena váha zvonu 1100–1400 kg, což je správně *11 až 14 centů*, a ne 30 centů. (Pro upřesnění 1 q je 100 kg a 1 libra 0,5144 kg.)

Při přepisu došlo v příloze str. VIII k chybě. Antonín Zápotocký zemřel *13. listopadu 1957* a ne 1953, jak jsme uvedli.

U textu Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budešově u Třebíče – paryby a ryby chybí autor textu a fotografií. Text sestavila Helena Sutorová a autorem fotografií je Karel Sutory.

Na konci nebo na začátku?!

Fotografie Karel Pavlíček

OBSAH

Z OBECNÍHO ÚŘADU	1
Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 24. 11. 2005	1
Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 16. 2. 2006	3
Bude dětské hřiště v Budišově?	4
Rozpočet 2006	5
Každý jen tu svou...	8
ZPRÁVY - Stromy v okolí školy	9
Třídění odpadu	9
Vernisáž: Afrika v kresbách dětí	9
Úspora energie	13
Tříkrálová sbírka	14
Biologická olympiáda	15
Ostrůvek	15
Země s vůní vanilky a skořice	15
Epigram 2006	15
Z KULTURY - Jak jsme připravovali divadlo	16
Budišovští ochotníci v Rudíkově	17
Z HISTORIE - „Matěj a ty ostatní“	19
Ještě k záhadě smírčích křížů a kamenů	25
Fotografie z archivu Eichlerových	27
Z BUDIŠOVA A OKOLÍ - Rekonstrukce varhan v budišovském kostele	29
„Svíčkové báby“	29
Vzpomínání na zasněženém hřbitově	30
Malotřídní Základní škola v Hodově	33
Demokracie a morálka	34
Jazykové okénko budišovské	35
<i>Víra</i>	36
Jak jsem pečovala o pavouka aneb Dám taky něco do placu	36
Reportáž z I. setkání příznivců holandského králíka	37
Chovatelé hodnotili uplynulý rok	44
Zámecká zahrada v Budišově se mění	45
<i>Společenský katechismus</i>	46
ZE SVĚTA - Bajkal a Mongolsko – díl 2. – Mongolsko	46
Z PŘÍRODY - Zoologický depozitář Moravského zem. muzea v Budišově – ryby I.	57
Zahradníkův rok	63
Zeleň do zahrady	65
SPORT - Fotbalisté bez zimního spánku	67
SPOLEČENSKÁ RUBRIKA - Vzpomínka	67
POČASÍ - přehled srážek v měsících	68
JÍZDNÍ ŘÁD	68
Z REDAKČNÍ POŠTY – Pozdrav z dalekého Íránu	69
DOPLNĚNÍ A OPRAVY	70
Na konci nebo na začátku?!	71

PŘÍLOHA 1/2006: KŘÍŽE V BUDIŠOVSKÉM OKOLÍ